KNJIGA POSTAVE

PETINŠTIRIDESET GOVOROV O BOŽJIH ZAPOVEDIH

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

DR MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU
V LJUBLJANI

I. ZVEZEK

1—3 TISOČ

V LJUBLJANI 1931
ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN
NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA (KAREL ČEČ)

KNJIGA POSTAVE

PETINŠTIRIDESET GOVOROV
O BOŽJIH ZAPOVEDIH

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

DR. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU
V LJUBLJANI

I. ZVEZEK

1—3 TISOČ

V LJUBLJANI 1931

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN
NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

Imprimatur.

Škof. ordinariat v Ljubljani, dne 6. novembra 1930, št. 4637.

Ign. Nadrah m. p.,
gen. vik.

Kazalo.

Uvod 5

Uvodni govor.

Božjih zapovedi blagoslov 9

Prva zapoved.

I. Vera — upanje — ljubezen — češčenje božje . . 21
II. Grehi zoper vero: nevera — krivoverstvo — odpad od vere — zatajenje vere 28
III. Grehi zoper vero: indiferentizem — verski dvom . 38
IV. Grehi zoper vero: protiversko govorjenje in poslušanje — veri sovražni tisk 47
V. Grehi zoper upanje: nezaupanje — obup — predrzno zaupanje 55
VI. Grehi zoper ljubezen: mržnja — sovraštvo do Boga 63
VII. Grehi zoper češčenje božje: zanemarjanje bogoslužja — nevredno češčenje — božji rop 71
VIII. Grehi zoper češčenje božje: vraže — spiritizem — vedeževanje — čarovanje 79
IX. Češčenje angelov in svetnikov — svetinj — svetih podob 87

Druga zapoved.

I. Skrunitev božjega imena: nespoštljivo izgovarjanje — kletev — blasfemija 97
II. Prisega 105
III. Obljuba 112

Tretja zapoved.

I. Nedeljska dolžnost 123
II. Onečeščevanje Gospodovih dni 131
Opombe 137

Knjigo postave objavim v treh zvezkih, vendar tako, da izidejo vsi v teku enega leta. Lažji je ta način za založnico in za odjemavce. — Tvarina zapovedi božjih je ogromna; upam, da sem zajel vsaj vsa najvažnejša in ta moderni čas najbolj pereča poglavja. V literaturi sem se največkrat zatekel k C. M. Wermelskirchenu, čigar katehetične govore o vseh verskih resnicah in dolžnostih je nekdo imenoval — nesmrtne.[1] —

Gospod Jezus! Tvoja milost naj nam pomaga, da ne bomo samo poslušavci postave, marveč tudi izpolnjevavci (Rim 2, 13), govoreč vsakateri s kraljevim pevcem: Teči hočem po poti tvojih zapovedi, ker si razširil moje srce. (Ps 118, 32.)

V Ljubljani, na Novo leto 1931.

Dr. Mihael Opeka.

Uvodni govor.

Svetovno pomenljiv dogodek popisuje druga knjiga Mozesova. —

Ko so prišli Izraelci v tretjem mesecu po izhodu iz Egipta do gore Sinaj in so postavili šotore nasproti gori, se je Bog prikazal na Sinaju Mozesu in mu je rekel: Oznani otrokom Izraelovim: Sami ste videli, kar sem storil Egipčanom, in kako sem vas nosil na orlovih perutih in vas za svoje sprejel. Ako boste tedaj poslušali moj glas in izpolnjevali mojo zavezo, mi boste lastnina izmed vseh narodov; zakaj moja je vsa zemlja. In vi mi boste duhovsko kraljestvo in svet narod. — Mozes je sporočil božje besede ljudstvu, in vse ljudstvo je odgovorilo z enim glasom: Vse, karkoli je govoril Gospod, bomo storili. — Nato je šel očak vnovič na goro, in Bog mu je vnovič govoril: Pojdi k ljudstvu in posvečuj jih danes in jutri, in opero naj svoja oblačila in naj bodo pripravljeni na tretji dan. Kadar bo jela bučati trobenta, naj gredo do gore. — V jutro tretjega dne, glej! je jelo grmeti in se bliskati, in silno gost oblak je pokril goro, da je bila grozna videti, in trobentin glas je čedalje bolj bučal, in balo se je ljudstvo, ki je bilo v šotorih. — Tedaj je peljal Mozes Izraelce k vznožju gore, Bogu naproti, in Bog je govoril: Jaz sem Gospod, tvoj Bog. Ne imej tujih bogov zraven mene! Ne delaj si zrezanih podob, ne moli in ne časti jih! Ne imenuj po nemarnem imena svojega Boga! Spomni se, da posvečuješ sobotni dan! Spoštuj svojega očeta in svojo mater, da dolgo živiš na zemlji! Ne ubijaj! Ne prešuštvuj! Ne kradi! Ne govori krivega pričevanja zoper svojega bližnjega! Ne želi svojega bližnjega žene! Ne želi svojega bližnjega hiše ne njive ne vola ne osla ne vsega, kar je njegovo! (Prim. II. Moz 19—20.)

Tako je dal Bog izraelskemu ljudstvu deset zapovedi, ki jih je tudi zapisal Mozesu na dve kameniti plošči, na eno prve tri, na drugo ostalih sedem. Toda ne samo za izraelsko ljudstvo, marveč za vse ljudi in zlasti še za nas kristjane veljajo te zapovedi. Saj je v njih le bolj podrobno izraženo to, kar je nasplošno Bog zapisal že v samo našo naravo, v srca naša. Razen tega je Kristus zapovedi, dane na Sinaju, vse potrdil in nam jih izpolnjevati zapovedal. Seveda pa moramo, da jih bomo z veseljem izpolnjevali, zapovedi božje dobro razumeti in njihovo važnost globoko spoznati in občutiti. Zato bo prav, če se pridigar potrudim, da vam zapovedi božje, ki so vam jih sicer že razlagali pri verskem pouku v mladosti, a se je marsikaj njihove vsebine v vašem spominu zabrisalo, da vam zapovedi božje spet enkrat razložim, drugo za drugo, karmoč popolno in s posebnim poudarkom tega, kar je važno za naš moderni čas. Danes naj za uvod k daljšemu sporedu govorov nasplošno

pokažem, kako je vseh deset božjih zapovedi, izročenih nam na dveh kamenitih ploščah, zapisanih samo v naš časni in večni blagor.

*

Predragi v Gospodu! Pri prvih treh zapovedih, ki so zapovedi prve kamenite plošče, bi se pač utegnilo zdeti, da jih je Bog dal zaradi sebe, in ne zaradi nas. — Veruj v enega samega Boga! — tako izraža Katekizem nakratko prvo zapoved —. Ne imenuj po nemarnem božjega imena! Posvečuj praznik! — Res je, da imajo te tri zapovedi predvsem Boga v mislih, in da mi z vero v Boga, s češčenjem božjega imena in s posvečevanjem njegovih praznikov Bogu dolžno najvišjo čast izkazujemo. Toda prepričani bodimo, da Bog naše vere, našega češčenja in praznovanja njegovih dni prav nič ne potrebuje. Bog je neskončno srečen brez vsega tega. Ne pa tako mi. Mi brez vere v enega pravega Boga ne bomo srečni ne na tem ne na onem svetu. Na onem že tako ne. Zakaj brez vere ne bomo deležni nebes, brez nebes pa ni naše večne sreče. Na tem svetu pa tudi ne. Saj vemo, kako je bilo na zemlji, ko se je človeški rod oddaljil od enega pravega Boga, ko je zašel v malikovavstvo, da si je delal bogove po svoji volji in domišljiji. Kakšna revščina! Kakšna tema, praznoverje in nespamet! Kakšne grde zmote! Nihče ni več vedel ne odkod? ne kam? Vse hrepenenje srca je tonilo v blatu. Nič miru, nič pravega zmisla življenja. Nič tolažbe v nadlogah, nič upanja v trpljenju. Kako je vse vzdihovalo in klicalo po nekem odrešeniku!... Celo pogani so bili prepričani, da ni izhoda iz človeške bede, če ne pride kak bog in ne pouči in reši človeštva. Toda pustimo staro poganstvo! Poglejmo moderni svet! Kako pa je dandanes v tistih srcih, kjer ni vere v enega pravega Boga? Nobene sreče v življenju, groza in obup v smrti. Neveren pesnik priznava, da v svojih 75 letih ni bil srečen štiri tedne. Bogomrzen filozof kliče v svoji zadnji bolezni Boga, češ, da njegova filozofija v smrtnih mukah ne zadostuje. Brezbožen prosvetljenec besni umirajoč, ker ne puste k njemu duhovnika... In še tisoči in tisoči podobnih žalostnih zgledov. — Tako pri posameznikih. Kaj pa človeška družba? Ne samo v starem poganstvu, tudi pozneje se je več nego enkrat pokazalo med celimi narodi to, kar je dejal že Plutarh: da pade človek brez vere v Boga na stopnjo živali in da mu do krvoločne zveri ne manjka drugega nego levjih zob in volčjih šâp...[2] Koliko dobroto nam je torej storil Bog, da je na prvo mesto v svojih zapovedih postavil: Veruj v enega samega Boga! — Pa tudi spoštovanje božjega imena je v korist nam, ne Bogu. Kdor Boga sramoti, bo ostal osramočen; kdor Boga kolne, kliče nase prekletstvo časno in večno; kdor pri Bogu po krivem prisega, izpodkopava vsako trdno in stalno resnico v neizmerno kvar človeški družbi. Zato so v našo korist vse te pregrehe v drugi božji zapovedi prepovedane. — In prazniki, božji dnevi, ki jih tretja zapoved posvečevati zapoveduje! Res, da se mi ž njimi na poseben način poklanjamo svojemu Stvarniku. Toda, ali ni v praznikih tudi naše telesno okrepljenje, naše dušno posvečenje ter poživljenje naše človeške vzajemnosti in skupnosti? Šest dni delajmo in si služimo kruh v potu svojega obraza, sedmi, Gospodov dan, pa prenehajmo od težkega dela, da naše življenje od neprestanega truda ne trpi škode, da naš rod ne omaga telesno. In da ne omaga dušno, da ves v zemlji ne izgine, povzdigujmo sedmi dan svoje oči k Bogu in k nebeškim stvarem. Vsak Gospodov dan se shajajmo otroci enega Očeta v hiši svojega Boga, vsi: gospodje in hlapci, bogati in ubogi, učeni in neuki, ugledni in zaničevani — vsi ena družina. Tam, v hramu božjem, skupno poslušajmo besedo Očetovo, udeležujmo se skupno njegovih skrivnosti in mize njegove, lomeč v skupni ljubezni zveličavni kruh življenja. To je prelepi socialni pomen Gospodovih dni za nas: nedelje in prazniki Gospodovi s presv. daritvijo, z besedo božjo, s skupno molitvijo, s prejemanjem sv. zakramentov — to je kakor visoka šola, kakor neprestana vzgoja človeškega rodu, in obenem duhovna vez, katera naj nas vse, ki hodimo navadne dni vsak za svojimi cilji, zopet in zopet združuje in brati, da bomo, človeška družina, zmerom enega srca in duha.[3] —

In to so prve tri zapovedi. Govore o Bogu, a resnično Bog ž njimi ni iskal sebe, marveč nas. — Naslednjih sedmero zapovedi, zapisanih na drugi plošči, je treba samo prebrati, in takoj razumemo, da jih je dal Bog le v naš prid, ne samo večni, marveč tudi časni. —

Četrta božja zapoved: Spoštuj očeta in mater! ustanavlja pravo razmerje otrok do staršev in narobe, poslov do gospodarja in narobe, podložnikov do predstojnikov in obratno. Tako ustvarja red in trdnost v družini, ki je semenišče človeške družbe, polaga pa tudi solidne temelje v vseh drugih človeških družabnih edinicah: v občinah in deželah in državah, v župnijah, škofijah in v celi Cerkvi. Četrta zapoved je najbolj socialna zapoved: ž njo stoji in pade ves družabni red, vsa človeška družba. — Potem pa, ko je Bog s to zapovedjo pripravil dobra tla za obstoj človeške družbe, rastoče iz družine kakor iz čvrste korenine in razprostirajoče se v velikansko drevo, čigar veje se širijo po vsi zemlji — potem, pravim, je Bog z naslednjimi zapovedmi uravnal vse ostalo, česar je potreba za našo nadaljno življensko blaginjo. S peto zapovedjo: Ne ubijaj! je hotel zavarovati naše življenje in zdravje po telesu in po duši, prepovedujoč vsak umor ali poboj bližnjega, vsak samoumor, vsako poškodbo na telesu — pa tudi vsako dušno pokončanje z zapeljevanjem in pohujšanjem vseh vrst. — Šesta zapoved jamči še enkrat za obstoj človeške družbe, ko zapoveduje zakonsko in izvenzakonsko čistost in neoskrunjenost. Takisto se zopet ta zapoved — kdo tega ne ve? — prav živo dotika poleg dušnega tudi

telesnega zdravja posameznikov. Zakaj gorje ne samo duši, marveč tudi telesu človeka, ki je zagazil v blato nečiste povodnji! ... Če hočete, je ta zapoved tudi tista, ki varuje človekovo telesno lepoto — torej v nekem oziru tudi estetska zapoved. Grdobija nečistosti namreč udari kmalu s svojim grdim pečatom celega človeka. Kjer pa kraljuje čistost, tam je tudi neke posebne vrste lepota doma. Deviški svit duše proseva tudi v telo. Pobožni kapucin p. Franc Borgias je dejal, da nam je pustil Bog na svetu tri stvari iz paradiža: zvezde, cvetlice in otroške oči.[4] Vse čiste duše pa so kakor nedolžne otroške oči. Zato pravi tudi Sv. Pismo: O, kako lep je čist rod v svetlobi! (Modr 4, 1.) — Sedma zapoved: Ne kradi! brani našo zasebno lastnino. Bog je prvi in neomejeni lastnik vseh stvari; njegova so nebesa in njegova je zemlja. (Ps 88, 12.) A tudi človek je pod Bogom lastnik tega, kar si je pridobil — posredno ali neposredno — s svojo pridnostjo, s svojim delom. Soljudem nasproti namreč je resničen lastnik. Zato ga pa nihče ne sme njegovega premoženja ne oropati ne na kakršenkoli način okrasti. Kdor kaj takega stori, zanj ni odpuščanja, dokler ni škode povrnil. Seveda Bogu nasproti je človek svojega premoženja bolj oskrbnik nego lastnik. Zato je pa treba, da ga dobro upravlja, po božji volji. Kdor ima, naj tudi dá, ker ni prav, da nekateri vse noči šampanjske zamaške v zrak spuščajo, drugi pa suhih skorij stradajo. Vse to je v sedmi zapovedi obseženo. Tudi ta zapoved je odlično socialna. — Prav tako osma: Ne pričaj po krivem zoper svojega bližnjega! ki brani čast in dobro ime človekovo, in to z isto odločno strogostjo kakor sedma časno premoženje. Po pravici, saj je dobro ime več vredno nego bogastvo. — Deveta in deseta zapoved takorekoč še enkrat zabičujeta šesto in sedmo. Važni sta zato, ker je iz njihovih besed razvidno, da Bog ne prepoveduje samo grešnih in hudobnih dejanj, marveč tudi grešne in hudobne želje: Ne želi svojega bližnjega žene! Ne želi svojega bližnjega blaga! In ker se želje rode iz misli, prepoveduje Bog tudi grešne in hudobne misli. Naravno! Pri korenini je treba odrezati zlo, precej pri njega začetku. —

*

Glejte, predragi! nekak pregled zapovedi božjih. Zdaj pa naj vstane kdo in naj govori, da so se te zapovedi preživele, da niso več za današnji moderni čas! — Ali je kaj, kar bi bilo v našo večno in časno korist, in v teh zapovedih ni zapovedano? Ali je kaj, kar bi nam bilo v časno in večno škodo, in v teh zapovedih ni prepovedano? Kakšne druge morale iščete torej po svetu in po svojih glavah, vi različni bogomrzni učenjaki in filozofi? kakšne boljše etike, da zgradite nanjo poslopje človeške plemenitosti in tako sreče človeške?... Tu notri je vse. Kratek je božji zakonik, deset paragrafov obsega, nič več. Toda, če bi človeštvo te izpolnjevalo natančno in popolnoma, bi bila odveč vsaka druga postavodaja, odveč pa tudi vsi sodniki in zagovorniki, vse ječe in kaznilnice. In sreča bi obiskala to našo zemljo. Le mislite si, predragi! da bi vsi ljudje živeli čisto po deseterih božjih zapovedih. Ali ne bi bil na zemlji raj? Ne brezvercev bi ne bilo ne krivovercev ne bogokletnežev ne skrunilcev Gospodovih dni; slabih otrok bi ne bilo ne slabih poslov ne slabih staršev in gospodarjev; krivičnih oblastnikov bi ne bilo ne upornih podložnikov; ne bilo bi ne morilcev ne pretepačev; ne roparjev ne tatov ne požigalcev ne goljufov ne lakomnikov ne verižnikov; ne pohotnežev ne zapeljivcev; ne obrekovalcev ne nevoščljivcev... z eno besedo: nobenega hudobnega človeka bi ne bilo in nobene hudobije. Edino gorje na svetu bi bile pač elementarne nezgode ter bolezen in smrt. A kako bi še v teh, neizogibnih nesrečah ljudje tekmovali, da bi pomagali vsi enemu, eden vsem! Zakaj živeli bi samo blagi in plemeniti ljudje na zemlji. Raj, pravi zemeljski raj!...

Predragi! Pomagajmo ustvarjati na zemlji raj! Živimo življenje zapovedi božjih v svoj časni prid in — kar je več — v srečo večnega življenja. Dobri učenik, kaj naj dobrega storim, da prejmem večno življenje? je vprašal mladenič Jezusa. On mu je rekel: Izpolnjuj zapovedi! (Mt 19, 16—18.) Amen.

Prva zapoved:

Veruj v enega samega* Boga!

---

* Ko sem izdeloval in govoril te katehetične govore, še ni bilo novega, Katoliškega katekizma. Držal sem se vseskozi vprašanj in odgovorov starega, Velikega katekizma (V Ljubljani 1913). Da tega zdaj v tisku nisem mogel izpremeniti, bo razumel vsak, kdor pogleda stari in novi Katekizem. Zato sem pa dosledno tudi besedilo božjih zapovedi ohranil še staro.

Dr. M. O.

I.

Znani pisatelj Viktor Hugo je zapisal nekoč te-le besede: V družbi, v kateri se vse maje, mora vsak resen mislec dvigati od tal dva sveta stebra: spoštovanje do starcev in ljubezen do otrok. Odgovoril mu je francoski branitelj vere Michelet v uvodu k svojemu delu O Bogu in bogoneznanstvu (agnosticizmu), rekoč: V družbi, v kateri se vse maje, mora vsak resen mislec dvigati od tal dva stebra, zares sveta in zares močna: Boga in nravno dolžnost.[5] Dà, predvsem Boga. Zato govore prve tri božje zapovedi najprej o Bogu. Prva se glasi: Veruj v enega samega Boga! Zapoveduje v enega Boga verovati, vanj upati, ga ljubiti in moliti. Prepoveduje pa vse grehe zoper vero, upanje in ljubezen božjo kakor tudi vse grehe zoper češčenje, katero smo Bogu dolžni.[6] — Poglejmo najprvo to, kar zapoveduje! —

*

Predragi! Zapovedano je v prvi božji zapovedi verovati v enega Boga: namreč verovati, da je Bog, da je en sam, in da je resnica vse, kar je Bog razodel. Ali je ta vera kaj težkega? Resnično, nič težkega ni. Kaj nam ne pravi sam naravni razum, da mora biti nad tem omejenim svetom, ki ves, kar ga je, kaže, da ni mogel nastati sam od sebe, da mora biti nad tem svetom neko neomejeno bitje, ki je samo od sebe in ki je po njem nastalo vse, kar je nastalega? Ali ne razodeva vsa smotrenost stvari na zemlji nekega neskončnega in neskončno modrega duha? ves čudoviti red v naravi nekega najvišjega reditelja? glas vesti v človeku nekega nad vse mogočnega postavodajavca? Ali ni vera v Boga takorekoč vcepljena že v samo človeško naravo? ali ni prava dota človeškega rodu, ko se vkljub različnosti življenja, izobrazbe, nravnih nazorov, željâ in usode vsi narodi strinjajo v eni misli: Biva višje bitje, je osebni Bog?[7] — Pa tudi to je jasno že samemu naravnemu razumu, da mora biti le en sam Bog. Zakaj Bog je najpopolnejše bitje; nemogoče pa si je misliti več najpopolnejših bitij. Najpopolnejše bitje je pač popolnejše od vseh drugih, torej eno samo, edino. Zato že pogani niso klicali bogov, marveč Boga, kadar niso bili zaslepljeni od strasti ali krivega nauka. Ali hočete, pravi naobraženi in bistroumni Tertulijan, ki je nekoč sam služil poganstvu, ali hočete, da dokažemo iz pričevanja duše same, da je Bog eden? Čeprav je ovirana po napačnih naukih, čeprav oslabljena po strasteh in slàh, čeprav zasužnjena krivim bogovom — ko se spet izmodri, kliče Boga s tem imenom samim, lastnim pravemu Bogu. Veliki Bog! dobri Bog! in Bog daj! je glas vseh ... O pričevanje duše, po naravi krščanske![8] — In verovati vse, kar je

Bog razodel, ali je to težko? Nič težko njemu, kdor prav ve, kaj je Bog. Bog kot najpopolnejše bitje je tudi neskončna resničnost, ki ne more ne goljufati ne goljufan biti. Vse torej, kar nam je Bog razodel, kar je človeškemu rodu govoril po očakih, po prerokih, po svojem Sinu Jezusu Kristusu, po apostolih, vse, kar nas uči po svoji sveti katoliški Cerkvi, vse je nepobitna resnica, prosta sleherne laži in zmote. Zato bi Boga sramotili, če bi njegovi besedi, njegovemu Sv. Pismu, njegovi ustanovi, nezmotljivi cerkveni učni oblasti, ne verovali. Dà, če bi v božje razodetje ne verovali, bi dejansko ne verovali v Boga samega. Saj bi tako molče trdili, da je Bog razodel neresnico, laž — a neresničen, lažniv bog vendar ne more biti edini pravi Bog! ... Z vero v Boga in njegovo razodetje pa Boga častimo. Saj spoznavamo ž njo njegovo neskončno resničnost, in spoznavamo, da je Bog tisti Gospod, kateremu se mora naš razum podvreči tudi tedaj, če njegovih nadnaravnih resnic, njegovih skrivnosti doumeti ne more. —

Toda vera naša ne sme biti samo vera razuma; taka vera je mrzla in mrtva. V Boga moramo verovati — da tako rečem — tudi s srcem, to se pravi, da moramo tudi upati vanj in ga ljubiti. Zato sta v veri prve zapovedi obsežena tudi upanje in ljubezen. Kaj pa naj od Boga upamo? in zakaj? To, kar nam je obljubil, in zato, ker nam je on obljubil. Obljubil nam je Bog predvsem večno zveličanje, nebesa, kjer bomo Boga gledali, kakršen je (1 Jan

3, 2) ter ga uživali; in obljubil nam je vse milosti in pripomočke, da večno zveličanje v nebesih dosežemo. To dvoje moramo torej predvsem upati, to se pravi, trdno in zanesljivo od Boga pričakovati. Držimo se neomahljivo vere upanja, kliče apostol in pristavlja tudi precej, zakaj: Kajti zvest je on, ki je dal obljubo. (Hebr 10, 23.) Bog je tisti, ki je obljubil, on svoje besede ne bo prelomil. Bog je neskončno zvest, pa tudi vsemogočen je, zato hoče in more izpolniti vse svoje obljube.[9] — Med obljubami božjimi pa so potem poleg obljub za večnost tudi obljube za časnost: za naše življenje in njegove potrebe, za zdravje in varnost, za srečo na zemlji, kolikor se vse to zlaga z našim zadnjim namenom, z večnim zveličanjem. Zato smemo in moramo upati od Boga v drugi vrsti tudi časnih dobrot, kakor nam to kliče sv. Peter, rekoč: Vse svoje skrbi nanj preložite, zakaj on skrbi za vas (1 Pet 5, 7), ali kakor nas je prelepo učil Gospod Jezus, govoreč v priliki: Ne bodite v skrbeh za svoje življenje, kaj boste jedli, tudi ne za svoje telo, kaj boste oblekli... Poglejte ptice pod nebom: ne sejejo in ne žanjejo in ne spravljajo v žitnice, in vaš Oče nebeški jih živi. Ali niste vi veliko več vredni nego one? In za obleko kaj ste v skrbeh? Poglejte lilije na polju, kako rastejo; ne trudijo se in ne predejo, a povem vam, da se še Salomon v vsem svojem sijaju ni oblačil kakor katera izmed njih. (Mt 6, 26—29.) — Tudi z upanjem, zapovedanim v prvi božji zapovedi, Boga lepo častimo. Ž njim spoznavamo božjo vsemogočnost, očetovsko ljubezen, usmiljenje in zvestobo do nas. —

A da je naša vera v Boga trdna in živa, se mora ž njo družiti ne samo upanje, marveč tudi ljubezen naša. Boga ljubiti, ko smo ga spoznali, je največja zapoved. Ob času Kristusovem so se pismarji in učeniki med judovskim ljudstvom mnogo o tem prerekali, katera zapoved in določba postave Mozesove je najvažnejša. Mozesova postava je imela namreč nad 600 predpisov. Nekateri farizeji so smatrali najbrže zunanje bogočastje, žgavne in klavne daritve, za poglavitno zapoved. (Mk 12, 33.) Na torek pred svojim trpljenjem je tedaj pristopil k Jezusu eden izmed učenikov in ga je vprašal: Katera je med vsemi prva zapoved? Jezus pa mu je odgovoril: Prva zapoved med vsemi je: Poslušaj, Izrael! Gospod, naš Bog, je edini Gospod. Ljubi torej Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in vso dušo in vsem mišljenjem in vso močjo. To je prva zapoved. (Mk 12, 29—30.) Judje so to zapoved napisano na pergamentne odrezke nosili v obleki zašito s seboj. Še dandanes jo ponekod nalepljajo na papirnih lističih po podbojih hišnih duri. Nekdo, ki je v svetovni vojski dalje časa prebival pri nekem judovskem rabinu na Rusko-Poljskem, pripoveduje, kako se je ta rabin vselej, kadar je šel iz hiše, takega listka z roko dotaknil. S tem je hotel izraziti, da ga pri vseh početjih vodi ljubezen do Boga. Koliko bolj se moramo kristjani zmerom in povsod spominjati te zapovedi![10] Ljubite, je dejal sv. Avguštin, in storite, kar hočete! — Boga moramo ljubiti, ker je neskončna popolnost. Vseh božjih lastnosti sicer ne moremo doznati, toda vsaka njegova lastnost razodeva, da je vse ljubezni vreden. Cerkev nam pred oči stavi ta nagib, ko nam oznanja božjo nesebično ljubezen v stvarjenju, posvečenju, odrešenju in sploh v božjih dobrotah; ko to ljubezen premišljujemo, se poraja v naši duši spoznanje, kako popoln, dober in ljubezniv je Bog sam v sebi. Zlasti življenje Jezusa Kristusa, Sinu božjega v človeški naravi, veličastno in za vsakega vernika razumljivo razodeva, kako je Bog moder in mogočen, svet in pravičen, dobrotljiv in usmiljen, in zatorej vse ljubezni vreden. Ljubezen iz takega nagiba je popolna ljubezen. — Ako pa Boga ne ljubimo zavoljo njega samega, ampak zaradi sebe, n. pr. zavoljo dobrot, ki jih imamo ali upamo od njega, imamo le nepopolno ljubezen. Toda dobrote nas tudi vzdignejo k popolni ljubezni, ako po njih spoznavamo božjo popolnost in ga začnemo zaradi te popolnosti ljubiti.[11] —

Slednjič nam prva božja zapoved ukazuje Boga moliti, to se pravi: izkazovati mu tisto notranje in zunanje češčenje, češčenje z vsemi zmožnostmi duše in telesa, ki gre edinole njemu kot najvišjemu Gospodu. Gospoda, svojega Boga moli in njemu samemu služi! (Mt 4, 10.)

*

To, predragi! je, kakor pravimo, pozitivna stran prve božje zapovedi; to prva božja zapoved zapoveduje. Boga vsaja v naš razum in spoznanje, v naše srce in hrepenenje, v našo voljo in hotenje. Najprej Boga! vseskoz Boga! Kaj pa bi bilo človeštvo brez Boga, brez vere vanj, brez upanja vanj, brez ljubezni in češčenja božjega! — Dostojewskij je naslikal v svojem romanu Bratje Karamazovi strašno sliko kulturnega propada sodobne ruske družbe. Če ne velja več prva božja zapoved, če vržemo Boga iz svojih src, potem ni nobeno dejanje več zločin, potem je dovoljeno vse. Od svojega brezverskega, ateističnega gospodarja prosvetljeni služabnik umori in izropa svojega gospoda. Sin-ateist se ne plaši pred mislijo, da ubije svojega očeta-ateista. Bogatini-ateisti zapadajo duševnemu samomoru. Ateistične množice se omamljajo s pijanstvom, a namesto v žganju se bodo kmalu kopale v krvi. Filozof-ateist modruje: Če ni Boga, je človek neomejen gospod na zemlji. Imenitno! Toda kako bo tak človek dober, plemenit brez Boga? ... In srečen, še lahko vprašamo, ali bo srečen? — —

Dostojewskij pričakuje rešitve od vernega dela ljudstva, od mož, ki se pobožno in ponižno oklepajo Boga in njegove postave.[12] To edino je tudi rešitev naša in celega človeštva: vera v Boga, upanje in zaupanje vanj, ljubezen božja, pred njim, Najvišjim, upognjena kolena in v molitvi k njemu povzdignjene roke. Amen.

II.

Zadnjič smo videli pozitivno stran prve božje zapovedi ali, kaj prva božja zapoved zapoveduje. Zapoveduje vero v Boga in njegovo razodetje, upanje in zaupanje vanj, ljubezen do njega in najvišje češčenje, ki Bogu gre. Zdaj je treba, da pogledamo te zapovedi negativno plat, t. j. ono, kar nam prepoveduje. Prepoveduje nam — kakor smo tudi že zadnjič povedali — vse grehe, ki so veri, upanju, ljubezni in najvišjemu češčenju božjemu nasprotni. Predvsem torej grehe zoper vero. Če vprašamo, kateri so grehi zoper vero, nam Veliki katekizem našteje te-le: nevera in krivoverstvo, odpad od vere in zatajenje vere, nebrižnost in malomarnost v veri, prostovoljni dvomi o verskih resnicah, protiversko govorjenje in radovoljno poslušanje takega govorjenja, branje in razširjanje veri sovražnih knjig, časnikov in spisov.[18] O teh grehih bom trikrat govoril, in sicer danes o neveri in krivoverstvu, o odpadu od vere in zatajenju vere.

*

Predragi! Kadar imenujem nevero, razumem pomanjkanje vse prave vere. Lahko pa je, da kdo nima prave vere brez lastne krivde, kakor n. pr. pogani, ki niso še nikoli nič slišali in slišati mogli o pravem Bogu in njegovih razodetih resnicah, h katerim še nikoli noben misijonar ali pridigar ni prišel. Jasno je, da te vrste nevera nima kaj opraviti s prvo božjo zapovedjo. Ni grešna, ker ni zadolžena. O te vrste nevernikih velja beseda apostolova: Kako pa naj verujejo v tistega, o komer niso slišali? In kako naj slišijo brez oznanjevavca? (Rim 10, 14.) V prvi božji zapovedi je prepovedana zadolžena nevera, nevera po lastni krivdi. Po lastni krivdi, zadolženo pa so neverniki ali brezverci tisti ljudje, ki bi vero v pravega Boga in njegovo razodetje lahko poznali, pa je poznati nočejo; ali, ki jo celo poznajo, pa jo zametajo. Obojih je bilo in jih je zlasti dandanes le preveč na svetu. Ali ne slišimo, ne beremo, da je po velikih mestih civilizirane, krščanske Evrope vse polno ljudi, ki nočejo nič slišati o Bogu in Kristusu in Cerkvi in resnicah sv. vere? ki niso krščeni in ne dajo krstiti svojih otrok — hotoma, nalašč ne — ker ne marajo nobene vere? Pravi pogani — toda zadolženi. Popolni pogani — le še toliko slabši od onih v nekulturnih deželah, da niti v namišljene, napačne bogove ne verujejo... In koliko je v vseh delih sveta — prednjači seveda zopet prosvetljena Evropa! — koliko je takih, ki so bili v svoji mladosti v pravi krščanski veri poučeni, pa ne verujejo! Taje in zametajo neumrjočnost duše, božanstvo Cerkve, božanstvo Kristusovo, Boga samega, z eno besedo — vse.

Ne mislim govoriti ob tej priliki o vzrokih take nevere; svojčas sem obširno o njih govoril,* in če bi hotel ponavljati, ne pridem naprej. En glavni vzrok je čisto gotovo človeški napuh, v katerem premnogo ljudi — zlasti tistih, o katerih pravi sv. Pavel: Imenovali so se modre, pa so se poneúmnili (Rim 1, 22) — napuh torej, v katerem premnogo ljudi noče drugega za resnico imeti nego to, kar s telesnimi očmi vidijo ali s svojo kratko pametjo razumejo. Drug velik vzrok pa je hlepenje po uživanju tega sveta, v katerem ljudje nočejo biti ovirani, brzdani ali kakorkoli prikrajšani. Toda rekel sem, da o tem ne bom zopet govoril. Kar moram na tem mestu poudariti, je to, da je taka zadolžena nevera velika velika pregreha. Z njo poruši človek temelj svoje večne sreče, raztrga vse vezi, ki naj ga vežejo z Bogom, začetkom in koncem njegovim. Brez vere ni mogoče biti (Bogu) všeč (Hebr 11, 6) in: Kdor ne veruje, bo pogubljen. (Mk 16, 16.) — Varujmo se, predragi! — ah, vsak človek je za vse slabo sposoben — varujmo se, da kako ne pademo v tako nevero! Živimo po veri! Kdor po veri živi, temu ne pride na misel, da bi jo tajil. Ogibljimo se nevernih tovarišij in druščin! Nevarnejše so nam nego najbolj strupene kače. Ne spuščajmo se v predrzno preiskavanje verskih skrivnosti! Saj je gotovo, da jih naš omejeni razum do dna razumeti ne more. To tudi treba ni. Bog nam ukazuje, da verujemo vse, kar je razodel in nas po sv. Cerkvi uči, ne ukazuje pa, da moramo vse, kar verujemo, tudi razumeti. Ponižno podvrzimo sveti veri svojo pamet! Ponižna vera ni slepa vera. Naša vera ni slepa, pač pa je nje resničnost izpričana tako, da je slep le tisti, kdor ne veruje.[14] —

Delna nevera je krivoverstvo ali herezija. Krivoverec je tisti, kdor trdovratno zameta katero izmed katoliških resnic, pa hoče pri tem še ostati kristjan. Krivoverec je bil Arij, ki je trdovratno tajil božanstvo Kristusovo; krivoverec je bil Macedonij, ki je trdovratno zametal Boga Svetega Duha; krivoverec je bil Luther, ki je trdovratno v nič deval papeštvo in cerkveno učno oblast in učil še polno drugih zmot; krivoverec je bil Hus, ki je trdovratno napadal nauk o Cerkvi; krivoverec je bil Döllinger, ki se je trdovratno dvigal zoper papeževo nezmotljivost; itd. Vemo, da so vsi ti in še drugi nesrečneži potegnili za seboj cele množice katoliških kristjanov, tako da je nastalo v teku stoletij vse polno krivoverskih sekt ali ločin, ki so še dandanes več ali manj razširjene. O vsaki krivi veri je treba reči, da je takisto velika pregreha. Saj če ne verujem tudi le enega samega nauka, ki ga oznanja katoliška Cerkev, ne verujem v nezmotljivost te Cerkve; s tem pa ne verujem v besedo Kristusovo, ki je Cerkvi nezmotljivost zagotovil, in tako ne verujem v besedo božjo. Velik greh! — Pomnite pa, da ne pravim, da so vsi ljudje, ki žive v krivih verah, tega greha krivi. Ne! Brez dvoma je na svetu mnogo krivovercev, ki so v zmoti brez lastnega zadolženja, bodisi ker o katoliški Cerkvi niso ničesar slišali, ali pa, ker imajo po nepremagljivi nevednosti katoliški nauk za zmoten, svojega pa za resničnega. Kako naj takim Bog zaračuna za veliko pregreho to, kar je le njihova nezadolžena zmota? Ni pa mogoče oprostiti krivoverskega greha tistih, ki bi resnico lahko našli, pa je iskati nočejo; še manj tistih, ki so prišli do spoznanja katoliške resnice, pa se vkljub temu iz kakršnihkoli vzrokov še oklepajo svoje krive vere; najmanj pa je seveda mogoče oprostiti zadolženja tiste, ki so že bili udje katoliške Cerkve, pa so od nje odpadli. —

---

* Glej: Brez vere. Devet govorov o neveri. V Ljubljani 1921. Prodajalna K. T. D. H. Ničman.

Tako pridemo k odpadu od vere ali apostaziji. Ako človek zavrže pravo vero, ki jo je že imel, pravimo, da od vere odpade, naj potem že prestopi h kaki drugi veri ali pa sploh zavrže vsako vero in se proglasi za brezverca, za človeka brez konfesije. Neizrečeno velik siromak je tak odpadnik. Kako govori sv. Pavel Hebrejcem? Tistih, ki so bili kdaj že razsvetljeni in so okusili nebeški dar, ki so postali deležni Svetega Duha ter okusili lepo besedo božjo in moči prihodnjega sveta, pa so odpadli, ni mogoče spet pripraviti k novemu spreobrnjenju, ker sami sebi božjega Sina križajo in sramote. (Hebr 6, 4—6.) Tako ogromna pregreha je odpad od vere, pravi apostol, da je nemogoče, da bi se odpadniki spokorili nazaj k

Bogu. Seveda čisto nemogoče ni — vemo, da je Bog velik in pripravljen odpustiti vsak greh —, ampak skoro nemogoče je — to misli sv. Pavel — zato, ker izkušnja uči, da se vsled trdovratnosti odpadniki prav redkoredkokdaj izpreobrnejo. Zakaj zemlja — apostol pojasni s priliko, kako težko dosežejo odpadniki spravo z Bogom in milost — zakaj zemlja, ki pije pogosten dež in rodi koristne rastline tistim, ki jo obdelujejo, prejema od Boga blagoslov; če pa rodi trnje in osat, je malopridna in blizu prekletja in se konča s požigom. (Tam, 7—8.) To se pravi: Dobri, v veri stanovitni kristjani z milostmi, ki prihajajo iz nebes, sodelujejo, in jih zato Bog še zmerom z novimi milostmi oblagodarja; od vere odpadli pa, čeprav tudi prejemajo milosti, jih zametujejo, in bo zato težko drugače, nego da bodo pokončani v večnem ognju! — Ah, kakšna blaznost, odpasti od vere! Kaj le misli tak človek! — Ne morem verovati! govori ta, govori oni. Fraza! puhla beseda! Milost božja te podpira, da lahko veruješ, samo če hočeš, dokler hočeš! Seveda moraš te milosti prositi z molitvijo, s krščanskim življenjem. Ne moreš verovati? Če so verovali Justini, Gregoriji, Atanaziji, Avguštini in nešteti drugi sijajni duhovi, če so v vseh stoletjih verovali milijoni in milijoni in še verujejo, če so milijoni prelili za vero svojo kri — ti ne moreš verovati? O, nikar ne slepi samega sebe, ko odpadaš, nikar si ne laži: Ne morem! ... Ne morem — ni nič, nočem — to je vse! In zakaj nočeš? Ah, iz kakšnih bagatelnih in nelepih vzrokov odpadajo ljudje od vere! Eden se spre s svojim duhovnim pastirjem — in obrne hrbet veri; drugi upa, da bo splezal za klin višje na tej ali oni lestvici — in zapusti vero; tretjega tira strast, da bi se ločil od žene, pred Bogom poročene, in si vzel drugo... Gorje! gorje! Ali ne pomislijo nesrečniki, kako bo potem? Da bo glodal strašni črv vesti ob koreninah življenja; da bo prišla bolezen in smrt in sodba in strahota večnosti... —

Pa ne samo od vere naravnost odpasti, tudi zatajiti ne smemo svete vere nikdar in nikoli. Z zatajenjem svete vere greši, kdor hoče s svojim govorjenjem ali delovanjem vzbuditi misel, da ni katoliški kristjan,[15] kdor torej v srcu sicer še veruje, pa kaj takega govori ali stori ali opusti, da drugi iz tega sklepajo, da ni katoličan. Tako je zatajil sv. Peter Jezusa, ko je rekel: Ne poznam tega človeka. (Mt 26, 72.) Tako so v prvih stoletjih ob času preganjanja zatajili sveto vero nekateri mlačni kristjani, ko so darovali malikom.[16] — Tudi zatajenje vere je v vsakem slučaju in v vseh okoliščinah eden največjih grehov. Kristjan, ki svojo vero zataji, dejansko pravi, da je druga vera boljša, ali pa, da on sploh nobene vere nima. Kaj čuda tedaj, če je izrekel Jezus trde besede: Kdor pa bo mene zatajil pred ljudmi, njega bom tudi zaz zatajil pred svojim Očetom, ki je v nebesih. (Mt 10, 33.) In kaj čuda, če so vsi pravi, neustrašeni spoznavavci vere rajši pretrpeli vsako muko, nego da bi sv. vero zatajili. Glej! pred poganskim sodnikom stoji mož, v verige vkovan, srebrnih las, upognjen od teže let in od dela v svoji sveti službi. Toda njegov pogum je nezlomljiv tudi vočigled mučilnega orodja, ki ga čaka. — Zatáji Kristusa! mu veli pogan, in prost boš. A on, sveti škof, sivoglavi Polikarp? — Šestinosemdeset let je, odvrne odločno in trdno, kar mu služim, in še nikoli mi ni storil nič žalega. Kako bi mogel zdaj zatajiti svojega Gospoda in Kralja in Zveličarja?... In kdo bi jih preštel vse tisoče na listih zgodovine naše sv. Cerkve, ki so odgovarjali prav tako pogumno in neustrašeno! — Pomniti pa je, predragi! da ne samo v resnici ne smemo zatajiti svoje vere, marveč tudi le na videz ne. V tem oziru nam podaja Stari Zakon čudovit zgled moške stanovitnosti in srčnosti. Ko je brezbožni kralj Antioh Jude z najhujšimi grožnjami in kaznimi silil, da zataje svojo vero in v znamenje zatáje jedo svinjsko meso, ki je bilo Judom prepovedano, je bil tudi starček, Eleazar po imenu, peljan v smrt, ker se ni hotel pokoriti kraljevemu povelju. In ker je prečastitljivo smrt višje cenil kakor ostudno življenje, pravi Sveto Pismo, je šel rade volje v trpljenje. Tem, ki so ga spremljali, pa se je smilil in so se mu ponudili, da mu prineso mesa, kakršnega sme jesti, da bo tako na videz kralju ustregel, v resnici za zapovedi Gospodove ne prelomil... Toda starček, pripoveduje Sv. Pismo dalje, je začel premišljevati časti vredno imenitnost svoje priletnosti in velike starosti ... in (svoje) nedolžno obnašanje od otroških let, in po zapovedih svete in od Boga dane postave je hitro odgovoril, rekoč, da hoče rajši pred časom iti na spodnji svet. Ne spodobi se namreč naši starosti, je rekel, hliniti se, da bi veliko mladeničev mislilo, da je devetdesetletni Eleazar prestopil k življenju nevernikov, da bi bili oni zapeljani zavoljo moje hinavščine in zavoljo kratkega časa strohljivega življenja, in bi s tem madež in prekletstvo napravil svoji starosti. Kajti če se tudi zdaj človeški grozoti umaknem, roki Vsemogočnega vendar ne uidem ne živ ne mrtev. (2 Mak 6, 19 nsl.) — O, kako osramoti ta zgled marsikakega kristjana, ki se mu ni bati smrti, pa že samo iz strahu pred prezirom bogomrzkih ljudi tako dobro kot zataji svojo vero, ko ga je sram imeti le eno sveto podobo v celi svoji hiši; ko ga je sram izpolniti postno zapoved, nedeljsko zapoved, velikonočno zapoved; ko nima poguma, da bi branil svojo vero pred napadi, ki jih čuje; ko molči h klevetam na Cerkev, a bi moral govoriti; ko se z zasmehovavci verskih resnic tudi on posmehuje, namesto da bi vstal, jim vrgel v obraz njihovo hudobijo in odšel iz njihove družbe ... Kako bodo taki kristjani nekoč pri sodbi pogledali v obraz starčku Eleazarju? kako v obraz sodniku Kristusu? ...[17]

Predragi! Kratko sklenem današnji govor. Nevere in krive vere reši nas, o Gospod! Žalostnega odpada od vere reši nas, o Gospod! Sramotnega zatajenja svete in drage naše vere reši nas, o Gospod! Amen.

III.

Predragi v Gospodu! Poslušajte preprosto priliko! Teman, oblačen dan je. Goste megle ovijajo pokrajino. V prostrani, pusti ravnini glej! popotnik. Truden od dolge hoje je bil sedel, da bi si odpočil, in je zaspal. Po daljšem času se prebudi in vstane nadaljevat svojo pot. Toda tema se je bila zgostila in popotnik ne vidi več razločno predse. Kod naj krene? Več poti še medlo opaža, a ne more se ob njih orientirati. Zakaj planjava je postala megleno morje. Kar stoji — odkod le se je vzel? — ob njem nekdo in mu govori: Vem, popotnik, tvoj cilj je proti vzhodu. Glej! ta-le je prava pot do njega; če nočeš zaiti, stopaj po tej poti. Toda — kdo bi mislil! — namesto da popotnik hvaležno vzame pod noge pokazano pot, veli malomarno: Ah kaj! Vseeno je, kod hodim, naprej ali nazaj, na desno ali na levo; vse steze in poti vodijo na vzhod. — Vi mi pravite: Tako nespametnih popotnikov ni. Pa so. Vsi tisti kristjani so to, ki pravijo, da je vseeno, naj človek veruje tako ali tako. To so ljudje, ki jih navdaja verski indiferentizem ali — kakor Katekizem to reč imenuje — nebrižnost in malomarnost v veri. Ne brigajo se pravzaprav za nobeno vero, malo jim je vere mar; mislijo pa in se izgovarjajo tako, kakor da so vse vere enako resnične in dobre.[18] Ta miselnost je velikokrat hči očeta, ki se mu pravi verski dvom. V ljudeh vstajajo dvomi o verskih resnicah, napadajo jih misli, da bi mogel biti neresničen kak nauk, ki ga sv. Cerkev zapoveduje verovati.[19] In ker se tem dvomom, tem izkušnjavskim mislim ne ustavljajo, marveč vanje privoljujejo, se čedalje bolj vanje pogrezajo — pridejo slednjič v neko razpoloženje, da pravijo: Ah, saj je vseeno, vera taka ali taka... Evo dveh nadaljnjih grehov zoper vero: indiferentizem in radovoljni dvom o verskih resnicah. Naj pobliže pokažem njuno grešnost pa tudi njuno nespamet!

*

Kar se tiče grešnosti, predragi! je stvar jasna. Kdor misli in govori, da so vse vere enako resnične in dobre, ta prizadeva veliko krivico Bogu. Saj tak človek dejansko misli in trdi, da ali Bog ni nobene vere razodel ali pa, da je ni razodel tako, da bi jo mi mogli spoznati. Oboje je nezaslišana krivica, storjena dobrotnemu Bogu. Zares, ali nam ni Bog razodel, kaj moramo verovati in kaj storiti, da živimo po njegovi volji in dosežemo svoj večni cilj, za katerega nas je ustvaril? Ali ne govori celo Sveto Pismo o razodeti božji veri? In kdo bo dejal, da Bog ni storil vsega, da bi njegovo razodeto resnico lahko jasno in varno spoznali vsi ljudje? Ko se mu je vse drugo premalo zdelo, je poslal z visokega svojega sedeža lastnega Sina Jezusa Kristusa. V njem je Bog sam v človeški naravi hodil po zemlji od kraja do kraja, oznanjal blagovest vere in jo potrjeval s čudeži, ustanovil Cerkev, izročil nji ves svoj nauk, ji dal svojega Duha, ji obljubil za vse čase svoje varstvo, da nikoli ne zapade zmoti. Ta Cerkev je vidna vsem stoletjem in vsem ljudem, in njen glas, njen nauk — nauk Kristusov, božji nauk — gre po vsem svetu in do kraja zemeljskih mej. Kako tedaj, da Bog ni razodel svoje resnice in zadostno razodel? A če je to gotovo — kakor je —, in mi to vemo, ali bi vsaj lahko vedeli, kako bomo potemtakem za to edino pravo, od Boga razglašeno vero, ki je vera sv. katoliške Cerkve, kako bomo brez velikega greha zanjo nebrižni? Kako bomo brez velikega greha govorili: Vseeno je, kaj verujemo, vse vere so enako resnične in dobre? Ali ne bo velik greh, če bo dejal zakonski mož: Vseeno je, če živim s svojo pravo ženo ali s katerokoli drugo? Ali ne bo velik greh, če bo dejal sin: Vseeno je, če izkazujem sinovsko spoštovanje svojemu lastnemu očetu ali kateremukoli drugemu? Ali ne bo greh, če bo dejal podložnik: Vseeno je, če sem pokoren svojemu vladarju in kralju ali pa njegovemu nasprotniku? ... O krivica! o nehvaležnost! o izdajavstvo! ... No, dobro. Tem manj pa je potem vseeno imeti vero to ali ono, poslušati Cerkev katoliško ali katero drugo, držati se pristne besede božje ali nje potvorbe.[20] — In nikar nihče ne reci: Saj so si vse vere podobne. Ah, podobne ... toda kako podobne! Tako, kakor je stekleni biser podoben pristnemu, kakor je talmi-zlato podobno čistemu zlatu, kakor je ponarejeni denar podoben pravemu. Ali je vseeno, imeti steklene bisere in talmi-zlato in ponarejene novce ali pa prave dragulje, resnično zlato in denar pristnega kova? — —

Že iz teh primer, moji častiti poslušavci, je razvidna ne samo grešnost, marveč tudi nespamet verskega indiferentizma. Njegovo nespamet pa vidite lahko še bolj, če le površno premislite, da vendar ni vseeno, ali verujem, da je Kristus Bog ali pa, da ni; da je v sv. Rešnjem Telesu Odrešenik resnično pričujoč ali pa, da je tam le neka njegova moč; da se pri spovedi odpuščajo grehi ali pa, da se ne; da je sv. maša najvišja daritev na zemlji ali pa, da je malikovavska ceremonija; da je papež nezmotljivi učenik vere ali pa, da je služabnik hudobnega duha; da so dobra dela k zveličanju potrebna ali pa, da dobrih del sploh ni; in tako dalje. Očividen nezmisel, vsakdo ga lahko z roko prime. — Oj grešni, oj nespametni indiferentizem! A koliko ga je med kristjani, med katoličani! Po čem spoznam, da ga je vse polno? Že po tem, da je mnogim tako malo mar, da bi sebe in svoje v verskih stvareh kaj prida poučili. Starši in predstojniki — ali se brigajo, da bi bili njihovi otroci in podložni v verskih resnicah temeljito poučeni? In kako skrbe odrasli sploh za svojo lastno versko izobrazbo? Ali jim je do tega, da bi to, kar so v mladosti doma in v šoli slišali, pozneje sami poživljali, utrjevali, izpopolnjevali s pridigami, z branjem verskih knjig, s koristnimi pogovori o veri? Oj, kako malo je skrbi za vse to, kako malo! Odkod je to tako, če ne od verskega indiferentizma, od tistega usodnega naziranja: Saj je vseeno, kaj človek veruje... Po čem še sodim, da je med katoliškimi kristjani mnogo verskega indiferentizma? Po tem, da je toliko mlačnosti in popustljivosti v praktičnem krščanstvu. Po tem, da so postali mnogi kristjani tako brezbrižni za molitev, za službo božjo, za sv. zakramente. Po tem, ker je zmerom več katoliških mladih ljudi, ki brez pravih, važnih vzrokov sklepajo mešane zakonske zveze, in je zmerom manj staršev, ki bi svoje otroke z vso resnobo od takih zvez odvračali; po tem, ker se tudi že dogajajo žalostni slučaji, da se v takih zakonih s privoljenjem katoliškega dela otroci po nekatoliško vzgajajo. Ah, kakšni grehi in kakšna nespamet, vi versko indiferentni ljudje! —

Toda že je čas, da pogledamo verske dvome. Kaj naj rečem o le-teh? Tudi ti so smrtni grehi, čeprav ne tako veliki kakor nevera, kriva vera, odpad od vere ter nje zatajenje in tudi kakor verski indiferentizem. Saj ta, ki prostovoljno dvomi o kaki resnici, o kateri ve, da jo sv. Cerkev verovati zapoveduje, dvomi s tem o nezmotljivosti Cerkve, dvomi o neskončni resničnosti Boga samega, ki je

dotični nauk razodel. Zares, prav tako se okrivici dvomljivec v veri kakor Mozes v puščavi, ki mu je bil Gospod Bog zapovedal udariti s palico na skalo, da bo pritekla voda iz nje. Podvomil je prerok, sicer samo za trenutek, a resnično je podvomil nad božjo besedo, da bo skala dala vode. In Bog mu je dejal: Ker nisi verjel, ne boš peljal teh ljudstev v deželo, katero jim bom dal. (4 Moz 20, 12.) Ali bo prostovoljni dvom kristjanov manj grešen v božjih očeh nego dvom preroka v Starem Zakonu? O, nič manj grešen!

In tudi nespameten nič manj! Bogu ne verjeti, Bogu ne verjeti — kakšna pamet je to! Ali ni abotnost posebne vrste — ko vendar verjamemo vsakemu količkaj zanesljivemu človeku? — In zopet naj nihče ne reče: Saj Bogu verujem; a zakaj bi brez pomiselka veroval Cerkvi? Zato, ker ne veruješ Bogu, če ne veruješ Cerkvi. Kristus-Bog je postavil Cerkev za dedinjo vse svoje resnice. Kristus-Bog je dejal apostolom in njihovim naslednikom: Pojdite in učite vse narode... in glejte, jaz sem z vami do konca sveta (Mt 26, 20) — očividno zato, da jih ne premaga duh laži in zmote. Kristus-Bog je zatrdil: Kdor vas posluša, mene posluša, in kdor vas zaničuje, mene zaničuje, kdor pa mene zaničuje, zaničuje tistega, ki me je poslal. (Lk 10, 16.) Zato, vsezato je greh in nespamet prostovoljno dvomiti tudi le o enem samem verskem nauku katoliške Cerkve. —

Pomnite to, kar pravim: o verskem nauku Cerkve —. Ni namreč greh zoper vero dvomiti o nečem, česar Cerkev ne zapoveduje verovati kot versko resnico, n. pr. o kaki nadnaravni prikazni ali čudežu, kakor jih semtertam slišimo ali beremo v življenju pobožnih in tudi svetniških duš. Tako nihče ne greši proti veri, če dvomi n. pr. o nadnaravnem značaju pojavov, ki jih opazujejo na Tereziji Neumann v Konnersreuthu in o katerih se toliko piše in govori. Cerkev namreč ni doslej izrekla o teh pojavih nobene sodbe. Dà, celo o tako gotovih prikaznih in čudežih, kakor so oni v Lurdu, dvomiti — ni greh zoper vero. Pameten pač tudi ta dvom ni, ker so prav lurški dogodki tako izpričani, da je po človeško vsaka prevara izključena. Toda če kdo vkljub temu dvomi, ne greši proti veri, zakaj Cerkev teh dogodkov ne zapoveduje verovati kot od Boga razodeto resnico. Nikakor pa seveda ne smemo dvomiti o nadnaravnih dogodkih, prikaznih in čudežih v Sv. Pismu. Vse namreč, kar je v Sv. Pismu, je od Boga razodeta resnica. —

Razume se pa in smo vseskoz tako govorili, da so smrtnogrešni le radovoljni verski dvomi, tisti, ki si jih sami zbujamo ali ki jim pritrjujemo, ki imamo dopadenje nad njimi. Neradovoljni dvomi, ki vstajajo v nas brez nas, ki hudobni duh navdaja ž njimi večkrat tudi najbolj svete osebe — zoper njihovo voljo seveda —, ti pač niso greh, marveč le izkušnjava. Ne čudimo se, predragi, če nas satan s takimi izkušnjavami nadleguje! Dobro ve on, da je vera podlaga vsega našega nadnaravnega življenja, začetek in korenina našega zveličanja. Če se mu posreči izpodkopati in razdreti v nas vero, je izpodkopano in razdrto vse.[21] —

*

Predragi! Kako se bomo obvarovali strašnega indiferentizma in prostovoljnih dvomov v veri? — Važno je, da smo v verskih stvareh kar najbolje poučeni. Kdo so tisti, ki lahkomiselno govore, da so vse vere enako dobre in da to in ono, kar uči katoliška Cerkev, morda ne bo tako popolnoma res? Ali so to versko naobraženi ljudje? O kaj še! Navadno so verski nevedneži. O enakovrednosti vseh ver govore — toda, kaj ta ali ona vera uči, tega ne vedo. Nad nezmotljivostjo Cerkve in papeža z glavo majejo — toda, kaj je ta nezmotljivost, jim ni znano. Čez to in ono dogmo katoliške Cerkve se pritožujejo — toda tisto, kar pravijo, niti dogma ni, in oni sploh ne razločijo, kaj je dogma in kaj ne... Poučiti se! Kolikor več imamo znanja o podlagah vere, o potrebi vere, o resničnosti in možnosti ene same vere, o virih božjega razodetja, o božanstvu Kristusovem, o učni oblasti Cerkve; kolikor jasnejši so naši pojmi o posameznih verskih resnicah — toliko manj bo težav, omalovaževanja, podcenjevanja, pomislekov, dvomov... Potem zopet in zopet skrbimo, da bomo po veri živeli, da ne bo naše življenje nasprotovalo naukom in zapovedim svete vere. Zakaj če živimo po svojih strasteh, bomo kaj lahko začeli dvomiti zlasti o tistih resnicah sv. vere, ki nas v službi strasti najbolj vznemirjajo, kakor so resnice o božji strogi pravičnosti, o sodbi, o povračilu in kaznih v večnosti, o potrebi pokore in spovedi, itd. Iz dvomov pa bomo hitro padli tudi tako daleč, da se za vero ne bomo nič brigali, a sami sebi v slabo tolažbo govorili, da je pač vseeno, kaj verujemo... Torej po veri živeti, svoja slaba nagnjenja krotiti, čisto srce imeti! — In slednjič: moliti! Tako, kakor so molili apostoli: Gospod, pomnoži nam vero! (Lk 17, 5.) Dejanje vere, njegova globokost, živost, trdnost so nadnaravni darovi milosti. Milosti pa je treba prositi. Zato le večkrat, večkrat, zlasti še v izkušnjavah zoper vero, kličimo: Gospod, pomnoži nam vero! Amen.

IV.

Predragi v Gospodu! Še dvoje grehov zoper vero je, ki se brez posebnega uvoda o njih pogovorimo: protiversko govorjenje in radovoljno poslušanje takega govorjenja ter branje in razširjanje veri sovražnih knjig, časnikov in spisov. —

*

Kdor govori proti veri, govori proti Bogu, ki je človeštvu vero razodel, in proti Cerkvi božji, ki razodeto vero čuva in oznanja. Ali ni to smrtni greh? Oporekati, z besedo nasprotovati temu, kar je govoril Bog, kar še neprestano govori Bog po svoji Cerkvi; obrekovati, natolcevati, sramotiti resnico božjo in njo, ki jo hrani in brani in svetu deli — kaj more človeški jezik delati hujšega? Samo še Boga kleti. Toda, ali ga v resnici ne kolne, ko grdi njegovo besedo, njegov nauk? Zelo izprijen mora biti človek, ki blati očeta svojega in mater. Ali ne bomo rekli, da je zelo izprijen tudi ta, ki ometava z blatom Boga in Cerkev, ko govori proti veri? — In le zakaj to dela? Ali mu je vera storila kaj žalega? O, nič žalega —. Brzdala ga je v njegovih strasteh, in nesrečnik jo je vrgel iz svojega srca, a z govorjenjem proti veri bi rad udušil nemir, ki ga zato preganja. Nesrečnik je zavrgel vero, a s protiverskim govorjenjem bi rad dosegel, da jo zavržejo še drugi. Če bi postali neverni vsi ljudje okrog njega, potem bi morda utihnila njegova huda vest... To so največkrat govorači zoper vero. — Predragi! Izmed vas ni nihče med njimi, zato ni treba rotiti vas, da ne grešite s *protiverskim govorjenjem*. Pač pa vas prosim, da takega govorjenja tudi ne poslušate ne, marveč se mu gotovo izognete, če le morete. Če le morete —. Včasih se mu izogniti ni mogoče, kakor n. pr. če moramo po svojem poklicu, po svojem delu ali tudi po svojih potih biti skupaj z ljudmi, ki vero, katero so zavrgli, sovražijo in sovražno ter grdo o nji govore. Takrat seveda tudi ni greh, če — prisiljeni — poslušamo tako govorjenje, ki mu v srcu ne pritrjujemo, marveč ga s studom obsojamo. Hudo pa bi grešili, če bi radovoljno poslušali protiversko govorjenje, če bi k ljudem, ki si ž njim mažejo usta, radi zahajali, po nepotrebnem z njimi občevali. Saj bi to pomenilo veliko nevarnost za našo lastno vero. Povej mi, s kom se družiš, pravi pregovor, in povem ti, kdo si. Bodite prepričani: če bi se veliko gibali v družbi ljudi, ki imajo usta polna brezvernega govorjenja, bi to ne bilo dolgo brez vpliva na naše lastno mišljenje. Čeprav bi nam klevetniki morda vere popolnoma iz srca ne izrvali, bi pa vsaj verske dvome v nas vzbudili in nam tako vzeli vso veselost in trdnost vere. Zato bežimo pred takimi ljudmi, kakor se beži pred

okuženci! Dà, še bolj! Zakaj kužna bolezen nas lahko umori po telesu, protiversko in brezversko govorjenje pa nam z vero ugrabi nadnaravno življenje duše.[22] —

Še hujša je stvar z veri sovražnimi knjigami, časniki in spisi, kratko: s *protiverskim tiskom*, t. j. s tistim zločinskim tiskom, ki pod krinko znanosti, napredka, svobode ali pod drugo krinko ali pa tudi z odkrito lažjo, z odkritim obrekovanjem, natolcevanjem ter z orožjem frivolnega roganja in zasmeha ruje zoper vero. Brati in razširjati tak tisk je naravno velik greh zoper vero. Saj je to verska nevarnost prve vrste. Pač težko je kateri drug vzrok toli neštelo ljudem izrval vero iz srca kakor neverno berilo. Poglejte le nekatere velike dogodke v zgodovini! Ali ni bilo po sporočilu sv. Dionizija Aleksandrijskega po knjigah krivoverskega škofa Neposa skoro pol Vzhoda okuženega z nespametno zmoto Hilijastov, ki so učili, da bo Kristus ob svojem zopetnem prihodu na zemljo ustanovil tisočletno kraljestvo, v katerem bo izvoljenim s telesnimi užitki povračeval njihovo prejšnje zatajevanje? Ali nista po pričevanju sv. Hieronima Španija in Portugalska na isti način zapadli zmoti Priscilianistov, ki so tajili različnost treh božjih oseb in razglašali človeško dušo za tvarino božanstva? Eutyches, ki je s toliko vnemo branil katoliški nauk proti Nestoriju, je z branjem manihejskih knjig in sploh veri nasprotnih del postal glava neštetih novih krivovercev. Španski duhovnik

Avitus je bral neke spise Origenove, da bi z njihovo pomočjo lažje pobijal krivi nauk Priscilianistov. Sv. Hieronim ga je še opozoril, naj se varuje nekih zmot v dotičnih knjigah. In vendar je njemu in drugim to branje vzelo vero. Henrik Bullinger, učen in svet mož, je dobil slučajno v roke neko knjigo Melanchtonovo. Ni ubogal opominov milosti in vesti; prebiral je in odpadel od krščanstva. Husa so zapeljali spisi Wiclifovi, Luthrova dela so naredila Calvina in Zwinglija za poglavarja dveh novih krivih ver. V 18. stoletju so se na Francoskem prevzetni duhovi zarotili zoper Cerkev in krščanstvo, zoper nauk križa. In orožje? Tisk. Takozvana Encyclopaedia je pod videzom znanosti razlivala strup nevere med olikance, za pohujševanje širokih mâs pa je služila cenena brošurska literatura. Na čelu zarote je stal mož, ki je, v slabih druščinah zgodaj izprijen, gorel v sovraštvu do vsega, kar je krščanskega — Voltaire. O njegovem triumfu v Parizu je sicer znan izrek de Maistrov: Danes je Pariz kronal moža, katerega bi Sodoma kamenjala..., a vendar se je temu človeku s pomočjo brezvernega tiska posrečilo, vero in dobro nrav tako daleč izpodkopati, kakor je to pokazala francoska revolucija, ki se res lahko imenuje v zgodovini morje krvi in solzâ... In tako dalje... Kakšni odpadi pa so se izvršili v milijonih ljudi, ki jim zgodovina ni zapisala ne časa ne kraja, v katerem so živeli, in le Bog sam ve njihova imena! Koliko mladeničev in mož iz dobrih, krščanskih

hiš, potomcev vernih pradedov, je šlo od doma v svet študirat, trgovat, dela, sreče iskat — odšli so z vernim srcem, vrnili se z nevernim, izprijenim po veri sovražnem berilu! In tudi ženâ in deklet... Dante pripoveduje v 5. spevu Pekla, kako preklinja v plamenih večnega ognja Frančiška iz Rimini knjigo, ki je ob nji postala grešnica, nezvesta svojemu možu, čigar ljubezen je zavrgla. Ah, kdo ve, koliko duš pa preklinja v ognju pogubljenja brezverne knjige, časnike in spise, ob katerih so postale grešnice, nezveste svojemu Bogu, čigar vero so poteptale v prah!... In koliko jih še hodi v telesih po zemlji — pohujšanih, razrvanih, razdejanih! O Bog! to gre kakor vihar, ki vse podira, kakor povodenj, ki vse požira...

In nič se temu ne čudimo! Brezverni tisk je slabši nego brezverni tovariš. O, kaj slabši in nevarnejši! Zakaj to je tovariš, ki zna vse lepše in slajše govoriti, nego navadni ljudje govore. To je tovariš, ki zna vse mamljiveje podkupovati, nego navadni zapeljivci podkupujejo. To je tovariš, ki pri svojem zapeljevanju nikoli ne zardi; ki največje laži in brezbožnosti hladno in ravnodušno pripoveduje. To je tovariš, ki se lahko družiš ž njim brez bojazni za svoj ugled pred ljudmi; ki ga lahko dobiš povsod, ob vsaki uri; ki ž njim lahko občuješ cele dneve in noči; ki se lahko skriješ ž njim kamor hočeš... O, ali ne vidite? ali niste nikoli naleteli, kako se skriva mladina s slabim — razuzdanim ali brezverskim — berilom v samotne kote, na odljudne kraje, da tam nemotena in neopažena občuje z izprijenim tovarišem, da skrivaj posluša in vsesava vase, kar misli, da so besede osvobojenja in življenja, pa so le besede sužnosti in pogube? — O, ne motímo se! Strašno zlo širi brezverno berilo! Tu velja beseda preroka Zaharija: In sem se obrnil in sem dvignil svoje oči, in glej, leteča knjiga! In mi je rekel (angel): Kaj vidiš? In sem dejal: Jaz vidim letečo knjigo ... In mi je rekel: To je prekletstvo, ki izhaja čez vso deželo. (Zah 5, 1—3.)

Kakor pred slabo druščino tako je tudi tukaj — v begu rešitev. Zato pa stran od brezvernih in veri sovražnih knjig, brošur, revij, listov, spisov — stran! Ali hočete vedeti, kako so ravnali pogani? Filozof Protagora je eno svojih knjig pričel takole: Kar se tiče bogov, ne morem odločno reči, ali so, ali jih ni. Različne stvari me ovirajo, da o tem ne morem dobiti gotovosti: predvsem velika temnost tega vprašanja, potem pa kratka doba našega življenja ... — In glej! Zaradi tega, kar se je na ta način dvoumno izrazil o bogovih, pripoveduje Laërtij, je bil Protagora od Atencev izgnan, in klicar je šel po mestu ter izklicaval, da morajo vsi, ki imajo njegove knjige, oddati jih — in knjige so bile na javnem trgu sežgane. — Takisto so bili v Rimu, kakor poroča Livij, po senatovem sklepu večkrat obsojeni v ogenj spisi, ki so žalili bogove ali odvračali ljudstvo od njihovega češčenja. Prepovedane pa so bile take knjige tudi še v prosvetljeni dobi cesarjev, in pravoznanec Ulpian piše, da se v zapuščinah niso smele izročiti dedičem, marveč jih je moral sodnik kakor strup pokončati.

Kaj čuda, če je tudi Cerkev katoliška od vsega početka slično postopala! Že ko je apostol Pavel v Efezu oznanjeval evangelij, pripovedujejo Apostolska dela, je veliko tistih, ki so uganjali vraže, zneslo skupaj knjige in so jih sežgali vpričo vseh, dasiravno so bile zelo dragocene, kajti ko so preudarili njih vrednost, so našli, da so veljale 50.000 denarjev. (Apd 19, 19.) Tudi so po najstarejših sporočilih že apostoli prepovedovali vernikom knjige poganov in krivih prerokov, in v vseh poznejših stoletjih je Cerkev brezversko in protiversko berilo, kar je mogla obsojala, zatirala, pred njim svarila, ga vernikom pod strogimi kaznimi zabranjevala. Cerkev ni mogla in ne more ravnati drugače: Slaba mati, ki ne odvrača otrok od tega, kar jim je v škodo! Vsaka država prepoveduje tisk in berilo, ki izpodkopuje njeno ustavo in postavo in tako red in mir in časno blaginjo državljanov. Prav je tako. A tudi Cerkev, država božja na zemlji, ne bi storila svoje dolžnosti, če ne bi nastopala proti tisku in berilu, ki ruši njen nauk in postavo — nauk in postavo božjo — in tako red in mir v dušah in večno srečo državljanov božjih ...[23]

*

Predragi v Gospodu! Apostol Janez, ljubljenec Jezusov, je šel nekega dne v neko kopališče v Efezu. Ko pa je zagledal tam krivoverca Cerintha, je hitro tekel stran, rekoč: Bežimo! zakaj kopališče, v katerem je Cerinth, sovražnik resnice, se lahko pogrezne.[24] — Tako moramo mi bežati pred ljudmi, ki, sami neverni, govore zoper vero in lahko tudi nas v nevero pripravijo. Še bolj nego teh pa se ogibljimo veri sovražnega berila. Ne pustimo ga v svoje hiše in družine, za nobeno ceno ne! Če pa ga je kaj ondi, vrzimo ga na ogenj, da ne bo v škodo nam in tem, ki še za nami pridejo! Bolje je — nič se ne bojim izgovoriti tega stavka, če bi prav komu veljal za nazadnjaka in mračnjaka — bolje je, da zdaj gore knjige, nego da bi kdaj gorele duše. Amen.

V.

Starega, pobožnega meniha sta obiskala nekoč v njegovi samostanski celici dva plemenitnika. V pogovoru ž njim sta se čudila njegovi vedrosti in veselosti in sta ga vprašala, če ni izkusil še nikoli nič trpkega in bridkega, ker je tako mladostno dobre volje. O pač, je odvrnil redovnik, veliko žalostnega je že šlo preko mojih let; toda zahvaljen bodi Bog, ki mi je dal tako milost, da se mi vedno žalost brž v veselje izpremeni. Treba mi je samo, kadar sem potrt, stopiti k oknu te celice in takoj ugledam nekaj, kar me pokrepča in potolaži. — Na te besede se ozre eden plemenitnikov skozi okno, a ne vidi zunaj drugega nego visoko samostansko ozidje, ki je zapiralo očem vsak razgled. — Le bolj natanko poglejte! mu prigovarja menih. — Naj gledam, kakor hočem, dé oni, jaz ne vidim drugega nego zid in kvečjemu še košček neba. — O, glejte, in to je tisto! vzklikne starček — košček neba, košček neba!... To je, kar mi daje moč in tolažbo. Kadarkoli me zajame bridkost, se ozrem proti tistemu koščku neba, in v srcu se zbudi upanje večnih dobrin in mir se povrne v dušo.[25] — Glejte, predragi, krščansko upanje! Kaj res bi začeli mi siromaki na zemlji brez njega? Če ne bi upali, da nam bo dal Bog po tem revnem življenju večno blaženost v nebesih in dal na zemlji vse milosti, ki nam jih je za dosego nebes potreba, in če bi ne upali, da nas bo dobri Oče nebeški podpiral tudi v vseh časnih težavah in stiskah — kako bi zares živeli? Neznosno breme bi nam bilo življenje. »Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi . . .« Zato pa moramo skrbeti, da Boga, ki nam je dal z vero sveto upanje, nikoli ne razžalimo z grehi zoper to upanje. Kateri so grehi zoper krščansko upanje? Povejmo in popišimo v današnjem govoru te grehe, ki so, prav tako kakor grehi zoper vero, v prvi božji zapovedi prepovedani! —

*

Predragi! Zoper krščansko upanje se pregrešimo, če premalo ali nič več v Boga ne zaupamo, ali pa če zaupamo preveč. Kadar zaupamo v Boga premalo, namreč premalo trdno in zanesljivo, je naš greh nezaupnost. Kadar nič več ne zaupamo v Boga in mislimo, da nam Bog ne more ali noče več pomagati ali odpustiti, je to greh obupa. Kadar slednjič zaupamo v Boga preveč, to je, se zanašamo samo na Boga in ne storimo tudi sami, kar bi mogli in morali storiti, grešimo s predrznim zaupanjem.[26] — Z nezaupnostjo so grešili več nego enkrat Izraelci v puščavi. Spomnite se, kako so godrnjali, ko so prišli v puščavo Sin in jim je zmanjkalo živeža. O, da bi bili umrli po roki Gospodovi v egiptovski deželi! — tako so tarnali

— ko smo sedeli pri loncih mesa in jedli kruh do sitega. (2 Moz, 16, 4.) Niso zaupali trdno in zanesljivo, da jih bo tisti Bog, ki jih je čudežno izpeljal iz Egipta, tudi čudežno živil na poti v deželo, katero jim je bil obljubil. Omahovali so: Nam bo li mogel Bog pripraviti mizo v puščavi? (Ps 77, 19.) — Ali, ko so čuli oglednike, ki jih je bil Mozes naprej poslal v obljubljeno deželo, ko so jih čuli pripovedovati, da je dežela sicer dobra in se res cedi med in mleko po nji, toda njeni prebivavci da so silni in močni velikani, in mesta velika in močno utrjena, so zopet malozaupno tožili: O, da bi bili pomrli v Egiptu in da bi poginili v tej veliki puščavi, in da bi nas Gospod ne vodil v ono deželo, da bi ne bili z mečem končani, da bi ne bile naše žene in naši otroci ujeti odpeljani! Ali ni bolje vrniti se v Egipt? (4 Moz 13, 3.) In že so si hoteli malosrčni izvoliti vojvoda, ki bi jih peljal nazaj v Egipt. — Da je nezaupnost do Boga grešna, je pokazal Bog na teh istih Izraelcih. V kazen zanjo so morali vsi pomreti v puščavi. Kakor resnično živim, je govoril Bog, ne bodo videli zemlje, ki sem jo s prisego obljubil njihovim očetom; nobeden izmed njih, ki so me zaničevali, je ne bo videl. (4 Moz 14, 23.) In kako ne bi bila grešna taka nezaupnost, ko človek ž njo dvomi nad božjo dobroto, vsemogočnostjo in zvestobo? Tudi kristjani dvomimo nad vsemi temi božjimi lastnostmi, kadarkoli ne zaupamo trdno in zanesljivo, da nam bo Bog podelil nebesa, ki nam jih je obljubil; da nam bo zato resnično odpustil vse naše grehe; da nam bo dal vseh potrebnih milosti zveličanja; da bo tudi vso našo časnost z dobrotno roko vodil tako, kakor je za našo večno srečo dobro in koristno. O, kako zelo žalimo Boga s tako nezaupnostjo! Kako zelo se pregrešimo zoper sveto upanje! — Ni pa seveda greh zoper krščansko upanje, če ne zaupamo sami sebi, če dvomimo nad dopolnitvijo božjih obetov zato, ker se bojimo svoje slabosti, svoje nestalnosti, svoje nezvestobe. Tak strah in dvom le imejmo v svojih srcih, saj nam apostol vsem kliče: Delajte s strahom in trepetom za svoje zveličanje (Flp 2, 12) in Pridigar govori, da človek nikoli ne ve, če je vreden ljubezni ali jeze božje. (Prid 9, 1.) Toda prav zato, ker nikar ne zaupajmo sebi in svojim močem, prav zato moramo tembolj trdno zaupati Bogu — bodisi v dušnih in večnih, bodisi v telesnih in časnih zadevah — ne pa, da ga onečaščujemo z nezaupnostjo! —

Še hujši pregreha nego nezaupnost je popoln obup, ko človek vrže od sebe vse zaupanje v Boga, ko čisto zdvoji nad vso božjo milostjo in pomočjo, nad časnim življenjem in večnim zveličanjem. Prvi, o katerem pove Sv. Pismo, da je obupal, je bil Kajn. Ko je ubil svojega brata Abela, mu je dejal Bog: Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije z zemlje do mene. Zato bodi preklet na zemlji, katera je odprla svoja usta in je prejela kri tvojega brata iz tvojih rok. Kadar jo boš obdeloval, ti ne

bo dajala svojega sadu; potikal se boš in bežal po zemlji. In Kajn je Gospodu rekel: Prevelika je moja pregreha, da bi zaslužil odpuščanje. Skrival se bom pred tvojim obličjem, nestanoviten in bežen bom na zemlji; in kdorkoli me dobi, me bo ubil. (1 Moz 4, 10—14.) — Obupal je kralj Savel. Ko je v boju s Filistejci videl, da je stiskan od vseh strani, se je nabodel na svoj lastni meč. (I. Kr 31, 4.) — Obupal je izdajavec Jezusov, Juda Iškariot: Grešil sem, da sem izdal nedolžno kri! je obupno zaklical... In vrgel je srebrnike v tempelj... in šel je in se obesil... (Mt 27, 4—6.) — Kdor obupa, se silno hudo pregreši, ker taji s svojo obupanostjo božjo vsemogočnost, dobrotljivost, usmiljenost in zvestobo. Naravnost na laž stavi božje besede in obljube. Pravi, da zanj ni več rešitve, da je gotovo pogubljen — ko vendar govori Bog, da noče smrti grešnika, marveč da se spokori in živi. (Iz 18, 23.) Pravi, da so njegovi grehi preveliki, da bi mu jih Bog odpustil — ko vendar zatrjuje Bog: Ako bi bili vaši grehi kakor škrlat, bodo beli kakor sneg; in ako bi bili rdeči kakor bager, bodo beli kakor volna. (Iz 1, 18.) Pravi, da je Bog v časnih zadevah nanj pozabil — ko vendar kliče Jezus vsem ljudem: Tudi vaši lasje na glavi so vsi prešteti. (Lk, 12, 7.) — Zato po pravici misli sv. Tomaž Akvinski, da je obup nevarnejša pregreha nego nevera, nego vsak drug greh. In sv. Izidor piše: Hudodelstvo storiti, se pravi: dušo umoriti; obupati, pa se pravi: v pekel iti. In sv. Avguštin govori: Kdor nad usmiljenjem božjim obupa, ta Boga prav tako zasramuje kakor tisti, ki dvomi, ali je Bog. In sv. Hieronim premišljuje, da je Judež hujše razžalil Boga, ko je obupal, nego, ko ga je izdal... Obup navadno žene človeka zmerom bolj navzdol po klancu pregrehe. Misel, da se ne more več spraviti z Bogom, da je gotovo izgubljen, poraja drugo misel, da zdaj pač lahko greši, kolikor hoče, ker je tako vseeno. In zares potem greh na greh naklada in, stanoviten v nespokornosti, si nazadnje velikokrat sam konča bedno življenje, kakor sta nam žalostna zgleda Savel in Iškarijot.[27] — Ne daj Bog, predragi! da bi nas zlasti spomin na naše grehe kdaj tiral v obup. Res je, da smo grešili, morda zelo mnogo grešili. Toda vsakčas upajmo in zaupajmo, da Bog ne bo zavrgel naših skesanih in ponižnih src. Poglejmo Davida, ki je bil prešuštnik in ubijavec; poglejmo Manaseta, ki je bil eden najhudobnejših kraljev; poglejmo Magdaleno, ki je bila očitna grešnica; poglejmo Petra, ki je trikrat zatajil Kristusa; poglejmo Pavla, ki je silovito preganjal Cerkev božjo; poglejmo Avguština, ki je živel razuzdano med razuzdanci; poglejmo na tisoče drugih velikih grešnikov —: Bog jim je dal duha prave pokore. Zato upajmo in zaupajmo pri neskončnem zasluženju Jezusa Kristusa, da bo milostljiv in usmiljen tudi nam grešnikom. —

Seveda, predragi! se pa pri krščanskem upanju ne smemo zanašati samo na Boga. V dosego vsega, kar nam je Bog obljubil, moramo tudi sami storiti,

kar Bog od nas zahteva. Za večno zveličanje, ki nam ga je Bog obljubil, moramo tudi sami z milostjo sodelovati. Za odpuščanje grehov, ki ga od Boga upamo, moramo svoje grehe obžalovati, se jih skesano obtoževati, zanje zadostovati. Za vse čednosti, k zveličanju potrebne, ki jih od Boga pričakujemo, se moramo tudi sami truditi. V vseh časnih zadevah si moramo, ko po pravici upamo božje pomoči, tudi sami, kolikor moremo, pomagati. Če bi se zanašali samo na Boga, sami pa bi nič ne hoteli storiti ali bi celo ravnali proti temu, kar od Boga upamo, bi grešili s predrznim zaupanjem. In tako bi bilo predrzno zaupanje, pričakovati večno zveličanje — pa trdovratno vztrajati v grehu ali morda še prav zato greh na greh nakladati, ker je Bog dober in prizanesljiv. Bilo bi predrzno zaupanje, upati odpuščanja grehov — pa zametavati zakrament sv. pokore. Predrzno zaupanje, pričakovati, da nam bo Bog dal ponižnosti, potrpežljivosti, čistosti — brez našega truda in zatajevanja. Predrzno zaupanje, nadejati se od Boga časnih dobrot: zdravja, miru, sreče — brez naše lastne skrbi za vse to. — Tako predrzno zaupanje je velik greh, je norčevanje iz Boga, je zloraba njegove dobrote in usmiljenosti. Naj se boji, kdor tako predrzno zaupa! Naj se boji zlasti tisti, ki v pregrehah preživlja vsa svoja leta, pri tem pa upa zadobiti milost in odpuščanje v poslednjih urah na smrtni postelji! Jaz vem, da je spokorjenje mogoče tudi še zadnji hip življenja. Toda bojim se, močno se bojim, da bodo več nego enemu grešniku, ki predrzno zaupajo na zadnji trenutek, veljale strašne besede božje: Klical sem vas, pa ste se branili; iztegoval sem svojo roko, pa ga ni bilo, da bi se ozrl; ker ste ves moj svèt zaničevali in moje svarjenje zanemarjali, se bom tudi jaz k vaši pogubi smejal. (Preg 1, 24—26.)

*

Predragi v Gospodu! Tako sem vam pokazal in razložil grehe zoper upanje: nezaupnost, obup in predrzno zaupanje. Dal Bog, da se nikoli z nobenim ne pregrešimo! Dal Bog, da je božja čednost upanja zmerom v nas taka, kakor opominja psalmist: Upaj v Gospoda in delaj dobro! (Ps 36, 3.) Upajmo trdno in nezlomljivo, toda ne predrzno — v Boga, ki je mogočen in dober in zvest; naše upanje pa naj spremljajo naša dobra dela. Dobra dela —, namreč dela, ne samo na sebi dobra, marveč dela, ki tudi nas narede dobre in čedalje bolj všečne pred Bogom. To pa so dobra dela, ki jih opravljamo v posvečujoči milosti božji. Zato glejmo, da bodo naše duše vsakčas v tej milosti, brez smrtnega greha, in potem, vsak izmed nas: Upaj v Gospoda in delaj dobro! — in njegovo sveto upanje bo obilno izpolnjeno.[28] Amen.

VI.

Ena pesem je, ki jo je tako težko zapeti, kakor je težko s prostim očesom pogledati v solnce. Najčistejše serafske duše jo globoko občutijo, a tudi njim ostane v globočini neizražena, neizpeta. To je visoka pesem božje ljubezni. In vendar ni to samo za svetnike pesem, marveč za vse ljudi zapoved, prva in najvišja zapoved: Ljubi Gospoda, svojega Boga! (Mt 22, 37.) Toda žal! kako oskrunjajo ljudje to pesem, prelamljajo tudi to zapoved! Tu moramo povedati najprej, da je ljubezni božji nasproten pravzaprav vsak greh. Odrešenik sam nam je povedal, da je izpolnjevanje zapovedi znamenje ljubezni: Kdor ima moje zapovedi in jih izpolnjuje, ta je, ki me ljubi. (Jan 14, 21.) Potemtakem vsakdo, ki zapovedi kakorkoli prelamlja, greši zoper ljubezen do Boga. Veste pa, da je bistven razloček med velikim ali smrtnim ter malim ali odpustljivim grehom. Smrtni greh je ljubezni božji tako zelo protiven, da jo čisto prežene iz duše. Kdor smrtno greši, bo lahko še ohranil vero in upanje — če ne greši z grehi, ki so tema dvema čednostima nasprotni —, ljubezen božja pa je v vsakem slučaju s smrtnim grehom tako nezdružljiva kakor luč s temo ali življenje s smrtjo. Pri malem grehu to ni tako. Čeprav je tudi mali greh ljubezni božji nasproten, je vendar iz srca ne prepodi, marveč le oslabi njeno moč in gorečnost. — Dva greha pa sta, ki v posebni meri nasprotujeta ljubezni božji, in to sta: mržnja in sovraštvo do Boga.[29]

*

Poglejmo najprej sovraštvo do Boga. Grozna pregreha! Ta greh je sploh največji vseh grehov — večji kakor vsak greh zoper vero, vsak greh zoper upanje in vsak drug smrtni greh. Zakaj? Zato ker je največji čednosti, najvišji zapovedi naravnost in v posebni meri nasproten. Zato, ker se ta, ki Boga sovraži, obrne popolnoma in v vsakem oziru od Boga stran, dejal bi, od Boga v vseh njegovih lastnostih, v njegovem bistvu samem — kar ni pri nobenem drugem grehu. Kdor ne veruje, se obrne od Boga stran, v kolikor je Bog večna resnica; kdor ne upa, se obrne od Boga stran, v kolikor je neskončna moč in dobrota in zvestoba; kdor drugače greši, se obrne od Boga stran, v kolikor je Bog sicer najvišji zapovedovavec in gospod. Kdor pa Boga sovraži, ta se obrne od njega stran, v kolikor je sploh Bog. Tak ima Boga za zlo in želi, da bi ga ne bilo. Zakaj kakor se ljubezen obrača le k temu, kar je dobro, ali se vsaj zdi dobro, tako se sovraštvo odvrača le od tega, kar kdo smatra za slabo in zlo.[30]

Vemo, moji častiti poslušavci, kje je prava domovina sovraštva do Boga. Na kraju večnih muk, v peklu. Satan in vsi, ki so ž njim pogubljeni, sovražijo Boga na najstrašnejši način. Sovražijo ga, ker vedo, da so na vekomaj zavrženi izpred njegovega obličja, in da jih bo tepel in z neizmernimi mukami pokoril na vekomaj. Če bi mogli, bi Boga pokončali; tako pa ga v svoji nemoči preklinjajo in mu vse hudo žele. Da, v peklenskem brezdnu je sovraštvo do Boga prav doma. Kaj pa, ali je mogoče, da razodeva to peklensko sovraštvo tudi kakšno človeško srce na zemlji? O, ne samo, da je mogoče; zgodovina človeška ve povedati, da je tudi v resnici bilo in je še dosti sovraštva do Boga med ljudmi! Ali ni bilo to sovraštvo do Boga, ko so veliki duhovniki in farizeji Kristusa, učlovečenega Sina božjega, tako srdito preganjali, ljudstvo proti njemu šuntali, ga poganskim sodnikom izdali in ne mirovali prej, da je bilo dopolnjeno njegovo življenje v sramotni smrti na križu? Ali ni bilo sovraštvo do pravega Boga, pristno sovraštvo pekla, da so malikovavski trinogi in oblastniki tako besneli na spoznavavce vere Kristusove, si izmišljali zanje najgrozovitejše muke in jih trebili z zemlje kakor najslabši plevel in navlako? Ali ni bilo sovraštvo do Boga, da so hoteli zatreti za vsako ceno njegovo komaj rojeno Cerkev? — Eden teh nasilnikov je bil Julijan, s priimkom Odpadnik. Kaj ni le-ta res sovražil Boga? Bil je v mladih dneh krščansko vzgojen, a premalo v veri utrjen. Ko je začel cesarovati, je kmalu očitno pokazal svoje nagnjenje do starega poganstva. Vendar krščanstva ni hotel zatreti naenkrat in s silo. Postavo, ki naj Kristusovo vero kratkomalo prepove, je treba pripravljati počasi — je dejal in je bogovom obljubil, da bo dal razglasiti tako postavo, ko se zmagoslaven povrne iz vojske s Perzi. Medtem pa je osovraženo krščanstvo preganjal na druge načine. Kristjanom je odtegnil žito iz cesarskih žitnic, jih odstavil od javnih služb, jim odvzel vse pravice, jim prepovedal poučevati umetnost in znanost in silil njihove otroke v same poganske šole, kjer se pa kot manj vredni tudi niso smeli učiti ne pesništva ne govorništva ne modroslovja. Poganom in Judom je, da bi bolj kazal svoj črt do kristjanov, na vso moč stregel. Poganske templje in njihove služabnike je zopet k časti dvignil, službo starih malikov na višjo duhovno stopnjo postavil in ukazal prinašati bogovom daritve, ki jih je tudi sam opravljal. Judom je dodelil posebne pravice in, da bi jim ustvaril spet neko narodno središče ter bi obenem osmešil prerokbe Kristusove o razdejanju jeruzalemskega templja, ki ima trajati do konca sveta, jih je pozval, naj porušeni tempelj zopet sezidajo. Vsi veseli so Judje privreli skupaj iz vseh krajev in prijeli za delo. Bog pa se ni pustil zasramovati. Komaj so bili vloženi v zemljo prvi kameni, že jih je hud potres izmetal iz zemlje; vihar je raznesel stavbni material; ogenj iz tal je požgal orodje. Morali so delo pustiti. Julijan je besnel. V svoji togoti je šel med filozofe in spisal knjigo, v kateri je poniževal

krščanstvo na stopnjo človeške izmišljotine in hotel dokazati, da je poganstvo vse boljše nego vera v Galilejca. Končno ga je dohitela šiba božja. V vojski s Perzi je prifrčala v njegovo stran sovražna puščica in ga smrtno ranila. Tedaj je morda spoznal, da je to kazen za njegovo zločinsko početje. Toda to spoznanje ga ni napolnilo s kesanjem in poboljšanjem. Ne, marveč še enkrat je pregrozno vzplamtel v sovraštvu božjem. Umirajoč si je segel z roko v rano, nastregel v pergišče krvi ter jo zalučal proti nebesom, Kristusu v posmeh, z bogokletnimi besedami: *Νενίκηκας Γαλιλαῖε!* — Zmagal si, Galilejec![31] —

Resnično, predragi! zmagal je Kristus, začetnik božje naše vere, in v teku stoletij se je pokazala ta zmaga čedalje bolj popolno. Toda sovraštvo do njega in njegovega nauka z Julijanom ni umrlo. Sicer boste v vrstah tistih, ki so bojevali v teku stoletij ljute boje zoper Kristusa v njegovi Cerkvi, našli mnogo takih, ki so to delali iz nevednosti, iz zmote, morda celo v misli, da služijo Bogu. (Jan 16, 3.) Toda tudi pravega sovraštva boste zasledili dovolj. Kaj pa kot pravo sovraštvo do krščanskega Boga je gnalo Mohameda in njegove divje tolpe v tiste strašne vojske, ki so bile v njih krščanske pokrajine opustošene z ognjem in mečem? Kaj pa kot sovraštvo do Boga je divjalo v tisti grozni francoski revoluciji, ki je posekala toliko vernih glav, in v kateri je razdivjanost metala z oltarjev božje podobe, postavila pa v oltar hôtnico kot boginjo razuma? In kaj drugega nego sovraštvo do Boga je to, če se v 20. stoletju, potem ko je cela zgodovina jasno pokazala, da brez Boga in vere ni miru in sreče človeški družbi, če se vkljub temu v stomilijonski Rusiji nasilno izkoreninja vsaka vera; če se ime božje briše iz vseh knjig; če se hrami božji izpreminjajo v muzeje in koncertne dvorane in skladišča, ali pa se barbarsko rušijo do tal; če se vsi Gospodovi dnevi odpravljajo; če se zvesti spoznavavci vere mečejo v ječe, odvajajo v smrtonosna pregnanstva, moré; če se z brezbožnimi spisi in društvi razkristjanjuje ljudstvo, z Boga oropanimi šolami pehá v poganstvo mladina?... O, kako se sovraži Bog! kako grozno se sovraži! Saj je mnogo ljudi, ki ne morejo videti že samo črne duhovniške obleke, da jim ne bi zagorel srd v srcih in v očeh! Zakaj tako? Kaj jim je prizadejal duhovnik? Nič. Saj jih mnogokrat še ne pozna ne, in oni ne poznajo njega. Odkod torej gnev in sovraštvo? Iz tistega srca, ki je polno sovraštva do vere, katero duhovnik oznanja, polno sovraštva do Boga, kateremu duhovnik služi.

Toda čemu govorim vse to vam? Saj more sovraštvo do Boga plamteti navadno le v dušah, v katerih je ugasnila vera. To pa niso vaše duše. Čemu torej to govorim vam? Ah, zato, moji častiti poslušavci! da imate veliko usmiljenje z vsemi, ki sovražijo Boga, da molite zanje, mnogo molite za izpreobrnjenje teh grešnikov, za izpregledanje

njihovih oči, za omehčanje njihovih src. — A dasi nikakor ne mislim, da bi se kdo izmed vas mogel izgubiti tako daleč, da bi gojil v svojem srcu pravo sovraštvo božje, naj vas pa vendar opomnim, da se varujete drugega greha, ki je ljubezni božji tudi naravnost nasproten in se mu pravi: mržnja do Boga. Mržnja je manj nego sovraštvo, čeprav je tudi mržnja do Boga smrten greh. Boga mrzi, komur je nekako zoprno vse, kar Bog ukazuje, ali kar na Boga spominja; kdor zavídi molitev, službo božjo, svete zakramente ter ljudi, ki vse to cenijo; kdor je nevoljen na božje naredbe in na Boga samega, zlasti če mu Bog pošlje križ in nadlogo. Dà, posebno v tem slučaju je nevarnost, da se nad Bogom pritožujemo, godrnjamo, ga neusmiljenja ali krivice dolžimo. Ker ne razumemo, da vse, kar Bog stori, prav stori. Ker nočemo vedeti, da Bog tudi trpljenje pošilja vsem ljudem v njihovo večno srečo: grešnikom zato, da se spokore, pravičnim zato, da se še bolj očistijo in si zasluženje za nebesa namnožé. Kdor te božje namene razume, križ, trpljenje iz božjih rok rad sprejme in ga vdano ter potrpežljivo nosi. Kdor pa jih ne razume, ta se Bogu upira, božje naredbe napak tolmači, se Bogu odtujuje in svojo dušo z mržnjo do njega napolnjuje.

*

Pazímo, predragi! Zakaj gotovo bo Bog tudi v našem življenju marsikaj naredil in pripustil, kar nam prvi hip ne bo po volji. Gotovo tudi nam ne bodo prizanašale preizkušnje, bridkosti, težave vseh vrst. Pazimo tedaj na svoje srce! Kakor hitro bi hoteli vstajati v njem nepotrpežljivost, nevolja, odpor zoper božje naredbe — premagajmo jih z molitvijo in trdno vero v božjo neskončno previdnost in očetovsko dobroto! Mislimo na lepo besedo apostola Pavla: Tistim, ki Boga ljubijo, vse pripomore k dobremu. (Rim 8, 28.) Ostanimo v ljubezni božji, trdno prepričani, da je Bog vse naše ljubezni vreden, naj nas preizkuša in pokori ali pa s sladkostmi napolnjuje. Tudi trpljenje, ki nam ga pošilja, je dober dar njegove roke, je dokaz njegove očetovske ljubezni do nas po tem, kar pravi isti apostol: Kogar Gospod ljubi, ga strahuje. (Hebr 12, 6.) Ostanimo v ljubezni božji brez godrnjanja in pritoževanja — vsekdar brez vsake nevšečnosti do Boga.[32] Amen.

VII.

Predragi v Gospodu! Govoreč o Bogu samem, sem vam svojčas govoril tudi o češčenju božjem in sem dejal, da razlikujemo dvojno češčenje božje: samo notranje in tudi zunanje. Samo po notranje častimo Boga, če ga v svojem srcu, v duši svoji kot najvišje bitje cenimo, se mu kot svojemu Stvarniku in Gospodu klanjamo, kot svojemu najvišjemu dobrotniku zahvaljujemo; če živo vanj verujemo in s tem njegovo resničnost in njegovo gospodstvo nad našim umom pripoznavamo; če vanj trdno upamo in s tem njegovo dobrotljivost in usmiljenost, njegovo moč in zvestobo potrjujemo; če ga iskreno ljubimo, kakor je treba ljubiti bitje, ki je samo v sebi neskončno popolno ter z neskončno ljubeznijo ljubi nas in vse stvari. — Potem pa je drugo, z notranjim združeno zunanje češčenje božje, ko namreč notranja čuvstva bogovdanosti in bogoljubnosti tudi na zunaj razodevamo z nekakšnimi bogočastnimi opravili, kakor so n. pr. ustmena molitev, pobožna navzočnost pri sv. maši, prejemanje sv. zakramentov, udeležba pri raznih cerkvenih pobožnostih itd. Naša dolžnost je, Boga častiti ne samo po notranje, marveč tudi po zunanje, ne samo z dušo, marveč tudi s telesom. Saj je Bog Stvarnik in Gospod naše duše in vseh njenih zmožnosti pa tudi našega telesa in vseh njegovih udov. Razen tega je zaradi tesne zveze med dušo in telesom gotovo, da če Boga sploh ne častimo po zunanje, ga tudi po notranje ne častimo. Kar je namreč resničnega v naši notranjosti, to se mora nekako pokazati tudi na zunaj.[*] — Zato so dolžnost, Boga tudi po zunanje častiti, razumevali in vršili ljudje vseh časov, ne samo kristjani, marveč tudi Judje in pogani. Seveda ne vsi; kakor proti vsaki drugi, so grešili in greše mnogi, premnogi tudi proti tej jasni dolžnosti. Poglejmo, kateri in kakšni so grehi zoper zunanje češčenje božje! Pokazal bom v dveh govorih zlasti tiste, ki utegnejo biti med nami bolj razširjeni. —

*

Proti dolžnosti zunanjega božjega češčenja se najprej čisto gotovo pregreši tisti, kdor po svoji krivdi opušča zapovedane verske vaje in bogoslužnosti, kakor n. pr. kdor zanemarja molitev, zlasti jutranjo in večerno, pred jedjo in po jedi; kdor opušča očitno službo božjo, zlasti ob nedeljah in praznikih; kdor ne prejema sv. zakramentov itd. Vemo, da je teh grehov zelo veliko. Koliko posameznih ljudi je in koliko celih družin, ki sploh nič več ne molijo; ki ne poznajo nedelj in praznikov razen v svoj počitek, svoje razveseljevanje, uživanje; ki se prejemanju sv. zakramentov le še pomilovalno posmehujejo; ki se nikoli ne udeleže nobenega bogoslužnega opravila. Res je, da so to izvečine ljudje, ki so zavrgli vero samo; a tudi med takimi, ki še hočejo biti verni, jih boste našli nemalo brez vse molitve, brez vsega posvečevanja nedelj, brez vsakega bogoslužja. Koliko pa je potem drugih, ki še molijo, a le redkdokdaj; še gredo k sv. maši, a le ob največjih praznikih; ki še prejemajo kdaj sv. zakramente, a le ob kaki izredni priliki, redno pa niti enkrat v letu ne. Jasno je, da tudi taki greše ne le zoper zapovedi Cerkve, ki jih z opuščanjem prelamljajo, marveč tudi zoper splošno dolžnost božjega češčenja. —

Toda ne samo ljudje, ki dejanja zunanjega božjega češčenja docela ali deloma zanemarjajo, marveč zoper češčenje božje greše dalje tudi kristjani, ki Boga prav in spodobno ne časte. Pomislimo le, kako mi vsi, ki še redno molimo, kako velikokrat molimo! Že besede očenaša in zdravamarije in drugih molitev kako jih izgovarjamo! Ali ne tako, da jih sam Bog ne razume? Ah, ne razločna, lepa molitev, ampak pravo godrnjanje in žlobudranje je tolikokrat že naša zunanja beseda. A kje so naše misli pri molitvi? Ali se ne bavijo z vsem drugim, samo ne z Bogom in s tem, kar je božjega? Ali se tako Bog prav in spodobno časti? — Potem pomislimo, kako smo v cerkvi pri sv. maši! Tisti evangelij poznate, ki pripoveduje, da je prišel nekoč Odrešenik v tempelj v Jeruzalemu in je z bičem izgnal neke prodajavce in kupovavce, ki so skrunili njegovo svetost. (Mt 21, 13.) Če bi taisti božji Odrešenik vidno stopil v nekatero našo cerkev ob času službe božje, sv. maše, ali ne bi bil prisiljen, narediti podobno z mnogimi kristjani? Kaj pa naj bi rekel n. pr. tistim, ki stoje v cerkvi brez vsakega znamenja pobožnosti, ki jim niti najsvetejši trenutek presvete daritve, povzdigovanje, ne upogne kolen, da bi pokleknili pred svojim Bogom in, časteč ga, pripoznali njegovo veličanstvo, pred katerim so prah in pepel? ... Ali kaj naj bi dejal onim drugim, ki prihajajo v cerkev samo razkazovat sebe in svojo gizdavost? Jaz mislim, da bi božji Zveličar naredil tako, kakor nekoč veliki škof sv. Janez Krizostom, ki je take, same posvetnosti polne osebe s prižnice spraševal: Quo saltatura pergis? Kam greš? Ali mar na ples? ... Kaj bi govoril tistim, ki se v cerkvi nedostojno vedejo, zabavajo, med seboj razgovarjajo o stvareh, ki gotovo ne spadajo v cerkev? Ali jim ne bi zopet klical z besedami istega cerkvenega učenika: Num forum est ecclesia? Kaj je cerkev kraj semnjà? ... In kako bi karal Odrešenik take, ki prihajajo v svetišče naravnost grešit z nečistimi mislimi, željami, pogledi in morda še hujšimi rečmi? Resnično, zanje bi mu ne bile preostre besede svete jeze, ki je ž njimi zopet sv. Janez Krizostom grmel na svoje vernike: Ali imate cerkev za sramotno hišo, za manj nego je semanji trg? Kaj delate? Ali vas ni groza, da hram božji tako sramotite? Ali se ne bojite, da bi od vseh strani začele na vas leteti strele in bi vas pobile? da bi se zemlja odprla in vas pogoltnila?[33] — In slednjič še pomislimo, predragi, kako prejemajo nekateri kristjani celo sv. zakramente! Ali ne mlačno in tjavendan? ali ne naravnost neveljavno, nevredno, božjeropno? Ah, božji rop! Kako silna pregreha zoper češčenje božje! Treba je, da vam o tej pregrehi malo več izpregovorim. —

---

[*] Glej: Kralj vekov. Trinajst govorov o Bogu. V Ljubljani 1930. Prodajalna K. T. D. H. Ničman.

Z božjim ropom namreč ne greši samo, kdor prejme po nevrednem kak sveti zakrament, marveč vsak, kdor onečaščuje Bogu posvečene osebe, kraje ali reči.[34] Bogu posvečene osebe so tiste, ki se popolnoma darujejo službi božji, kakor duhovniki, redovniki in redovnice. Bogu posvečene osebe bi onečastil, kdor bi z ž njimi grdo ravnal, jih hudo zasramoval, tepel, mučil, ali pa tudi, kdor bi s tako osebo grešil zoper šesto božjo zapoved. — Bogu posvečeni kraji so tisti, kjer se verniki k češčenju božjemu zbirajo, kakor cerkve, kapele, molivnice, pa tudi pokopališča, kjer se pokopavajo trupla kristjanov. Bogu posvečene kraje bi onečastil, kdor bi s silo vanje vdrl, jih poškodoval, oropal, ondi v zločinu kri prelil, jih s hudimi grehi zoper čistost oskrunil, pa tudi, kdor bi jih zlorabil v čisto posvetne namene, n. pr. da bi tam prodajal, glumil in podobno. — Bogu posvečene reči so one, ki so odločene za službo božjo, kakor svete posode, cerkvena obleka, cerkveno premoženje in zlasti tudi sveti zakramenti. Bogu posvečene reči bi onečastil, kdor bi jih ukradel, poškodoval, ž njimi nespodobne šale uganjal itd. Vsa našteta onečaščenja so božji ropi; zlasti pa stori božji rop, kdor vedoma prejme kak zakrament neveljavno ali nevredno.[35] —

Predragi! Če hočemo prav spoznati velikost in težo tega greha, božjega ropa, le kar odprimo knjigo razodetja božjega in bomo videli, kako ga Bog kaznuje. — Kore, Datan in Abiron in ž njimi 250 uglednih mož iz Izraela se spuntajo zoper Mozesa in Arona, ju nočejo imeti za božja poslanca, ju zaničujejo in jima svojeglavno odpovedo pokorščino. Kaj stori Bog na to nespoštljivost do njegovih maziljencev? Zemlji ukaže, da se odpre pod njimi in jih požre z vsemi njihovimi šotori in imetjem vred. (4 Moz 16.) Dvainštirideset hudobnih dečkov zasmehuje preroka Elizeja: in dva medveda planeta iz gozda in jih raztrgata. (4 Kr 2.) — Poglejte skrunivce svetih krajev! Heliodor nasilno vdere v tempelj jeruzalemski, da bi ga oropal: in je od nebeških prikazni neusmiljeno pretepen in razbičan. (2 Mak 3.) Antioh postavi v taistem templju na oltar ostudnega malika: in kakšne žalostne smrti umrje v tuji deželi . . . (1 Mak 6.) — Poglejte božjeropnika na svetih predmetih! Kralj Baltazar ukaže pri veliki gostiji, že vinjen, postaviti na mizo zlate in srebrne posode, katere je bil njegov oče Nabuhodonozor prinesel iz templja v Jeruzalemu, da bi pili iz njih kralj in njegovi velikaši in njegove žene: in hitro se prikaže na steni plameneč prst, ki mu piše usodni mane, tekel, fares; še tisto noč je kralj premagan in umorjen. (Dan 5.) — Predragi! Če je Bog tako sovražil božjeropni greh v Starem Zakonu, ali ga ne sovraži še bolj v Novem, ko je njegov božji Sin sam dejal o svojih služabnikih: Kdor vas zaničuje, mene zaničuje (Lk 10, 16), in o svojem svetišču: Moja hiša je hiša molitve (Mt 21, 13), in ko so vse Bogu posvečene reči mnogo svetejše, nego so bile v Starem Zakonu? Kako silno mora Bog sovražiti zlasti onečaščenje najsvetejših reči, t. j. sv. zakramentov, in posebno zakramenta sv. Rešnjega Telesa, v katerem je resnično pričujoč Kristus sam! Zgodovina Cerkve je polna zgledov, kako je Bog z izrednimi kaznimi kaznoval božjeropno prejemanje sv. zakramentov, in zlasti svetega obhajila. —

*

Predragi! Bog nas obvaruj, da bi se kdaj omadeževali s kakršnimkoli božjim ropom! Posebno se bojmo — ker je morda največ nevarnosti —, da ne pristopimo kdaj po nevrednem k sv. zakramentom, v prvi vrsti k mizi Gospodovi! Ali ni božji Odrešenik svetih zakramentov postavil zato, da bi nas po njih storil deležne svojega odrešenja? Ali niso, kakor lepo pravi sv. Avguštin, pritekli sv. zakramenti iz odprte strani križanega Gospoda? Ali ni njihova cena kri Kristusova? Potemtakem je onečaščenje sv. zakramentov onečaščenje trpljenja in smrti Sina božjega. In celo še najsvetejši Zakrament, ki je pravo telo in prava kri našega Gospoda Jezusa Kristusa — ali ni njegovo onečaščenje naravnost onečaščenje osebe Kristusove? Kako se zgražamo, če slišimo ali beremo kdaj, da je zločinska roka izropala tabernakelj in svete hostije razmetala po tleh! Kakšen strašen božji rop! Toda, ali je kaj mnogo manjši božji rop, nevredno prejeti Kristusa? Nič manj gnusno ni, pravi sv. Janez Krizostom, Sina božjega v nečista usta sprejeti, nego vreči ga na gnojišče.[36] Ali ste slišali? Huda beseda! grozna beseda! Naj nas zatorej svet strah obvaruje pred takim grehom celo naše življenje! Amen.

VIII.

Od ostalih grehov, ki jih navajajo Katekizmi zoper božje češčenje, mislim, da dva lahko samo obkratkem omenim zato, ker jih med kristjani vendarle takorekoč ni. To sta malikovanje in izkušanje Boga. Z malikovanjem greši, kdor izkazuje kaki stvari božjo čast.[37] To delajo v svoji zmoti pogani, ki ustvarjene reči, kakor so solnce, mesec, zvezde, ljudje in celo živali, po božje časte in si tudi sami narejajo podobe iz lesa, kamena ali raznih kovin ter jih molijo. O njih piše sv. Pavel: In so zamenili veličastvo neminljivega Boga s podobo, slično minljivemu človeku in pticam in čveteronožcem in plazivcem... in so častili ter molili rajši stvari ko Stvarnika, ki je slavljen na veke. (Rim 1, 23, 25.) Tudi Judje so malikovali, ko so v puščavi molili zlato tele in še potem večkrat. Tega greha, ki je seveda zelo velik, kjer je zadolžen, med kristjani ni, razen če rečemo — in po pravici! —, da so malikovavci tudi tisti kristjani, ki imajo za boga denar ali čast ali svoje telo in njegove užitke ali to in ono osebo, in podobno. Res, takih malikovavcev na žalost tudi med kristjani ne manjka. — Z izkušanjem Boga pa greši, kdor predrzno zahteva ali pričakuje od Boga kakega čudeža.[38] Tako bi Boga izkušal, kdor bi se nalašč vrgel v globoko brezdno, pričakujé, da ga bo Bog nepoškodovanega ohranil; ali, kdor bi v bolezni nobenega zdravnika in zdravila ne maral, češ, me bo že Bog ozdravil; ali, kdor bi ne hotel za nobeno delo prijeti, ker da ga mora Bog tako preživiti itd. Tudi tega greha ni bogvekaj med kristjani; saj kakor je velik, tako je tudi nespameten. — Pomudimo se torej malo dljè samo še pri enem grehu zoper češčenje božje, ki ga je pa več vrst. Ta greh je praznoverje. —

*

Predragi! Praznoverja, pravim, je več vrst. In zares! S praznoverjem ali vražami greše najprej ljudje, ki pričakujejo od gotovih stvari sreče ali nesreče, pripisujoč jim neko skrivno moč, katere nimajo ne po svoji naravi ne po posebni božji naredbi ne po priprošnji Cerkve.[39] Vemo, da imajo nekatere stvari po svoji naravi posebno moč in učinkovitost na človeka. Tako so obdarjena nekatera zelišča s posebno zdravilno močjo. Zato ni praznoverje, rabiti v bolezni taka zelišča. Drugim rečem je Bog po posebni naredbi dal posebno moč, ki je po naravi nimajo. Tako je podelil krstni vodi moč, da izmiva grehe. Zato takisto ni vraža, verovati v očiščevanje grehov po sv. krstu in verovati v posebni, nadnaravni učinek svetih zakramentov sploh. Še druge stvari imajo gotovo višjo moč vsled blagoslova in priprošnje Cerkve.

Tako imajo blagoslovljena voda, blagoslovljene svetinjice in drugi blagoslovljeni predmeti moč, naklanjati nam božje varstvo v dušnih in telesnih nevarnostih. Zato zopet ni prazna vera ali vraža, če se takih stvari pobožno poslužujemo. — Praznoverje pa je n. pr., imeti število 13 za usodno število, ali petek za nesrečen dan, ali ptico sovo za napovedovalko smrti, ali srečanje s to ali ono osebo za ugodno in neugodno znamenje, itd. Zakaj ne po svoji naravi ne po božji posebni naredbi ne po priprošnji Cerkve nimajo število 13 in petkov dan in sova-ptica in taka in taka oseba kake posebne moči, ki naj bi bila človeku v nesrečo, oziroma srečo. — Prav isto recite, če kdo pripisuje v kaki časni zadevi nedvomno moč kakim verskim vajam ali predmetom. Na primer, če kdo misli, da ga bo táko in táko število molitev gotovo ozdravilo, ali da ga s tako in tako podobico, svetinjico, svetinjo v žepu ne bo zadela krogla v vojski, in podobno. Gotove, nezmotljivo učinkujoče moči v takih, posvetnih, časnih zadevah te reči nimajo. Seveda, če jih je Cerkev postavila v kak določen, tudi časni namen, jih z zaupanjem v Boga in v priprošnjo Cerkve uporabljamo. Nezmotljivega učinka pa ne pričakujemo, ker ga Bog v svetnih rečeh ni obljubil. Bog naše dobre molitve sicer zmerom uslišuje in naše zaupanje zmerom poplačuje, toda ne zmerom s časnimi dobrotami; in tudi kadar nas v časnih stvareh usliši, nas ne zmerom tako, kakor bi mi hoteli. —

Posebna vrsta praznoverja je potem vedeževanje. Z vedeževanjem bi se pregrešil, kdor bi hotel, zaupajoč v skrivne noči, izvedeti svojo prihodnost iz neprimernih sredstev, n. pr. iz stanja zvezd ali iz kart ali iz črt na rokah itd.[40] Vse te reči niso v nikakršni zvezi z našo prihodno usodo in se zaradi tega le-ta nikakor ne da iz njih spoznati. Samo Bog ve prihodnje reči, ki so zavisne od človekove proste volje. Pomnite: ki so zavisne od človekove proste volje —. Zakaj prihodnje reči, ki so zavisne od stalnih zakonov v naravi, vedo lahko tudi ljudje. In zato ni vražno vedeževanje, napovedovati vreme, letino, nebne in zemeljske izredne naravne prikazni itd. Od svobodnega človekovega delovanja zavisnih prihodnjih reči pa ne more vedeti nihče, razen vsevednega Boga. Nekaj takih reči je Bog razodel svojim prerokom v svete in zveličavne namene. In zato prav tako ni praznoverje, verovati v svetopisemske prerokbe. Nikakor pa ni misliti, da bi Bog razodeval prihodnje, velikokrat ábotne in grešne reči raznim glumačem, ki bi nasičevali človeško radovednost in polnili svoje žepe. — Tu je treba posebej omeniti dandanes tako zelo razširjenega spiritizma. Tudi ta je velika vraža. Spiritus se pravi duh, in spiritizem naj pomeni občevanje z duhovi. Spiritisti namreč kličejo duhove, hoteč izvedeti od njih skrivne reči. Pri tem se dogaja marsikaj skrivnostnega in navidez čudovitega. Miza se vrti, tolče z nogo, celo piše. Prikazujejo se baje tudi duhovi, ki odgovarjajo na stavljena vprašanja in počno vsakovrstna čudesa. Kaj je na tem? Mnogi razlagajo vse spiritistične pojave z naravnimi vzroki, pripisujoč jih deloma spretni slepariji, ki je bila prav često dokazana, deloma pa nezavestnim duševnim pojavom razburjenih in v domišljiji razgretih udeležencev. Vendar se zdi, da so verodostojna tudi nekatera poročila o pojavih, ki jih ni mogoče razložiti po naravni poti. Bog in dobri duhovi pa tudi gotovo pri njih ne sodelujejo, ker so spiritistične prireditve smešne, malenkostne, prav pogostoma nenravne in v posledicah škodljive. Ako torej res prihajajo duhovi, morejo biti le zli, hudobni duhovi. Dokaz temu bi bilo tudi to, kar duhovi navadno odkrivajo: navadno potrjujejo raznovrstne zmote lahkoverne družbe, govore opolzko in sveti Cerkvi sovražno.[41]

Slednjič je še čarovanje, če hoče kdo s pomočjo hudobnega duha storiti kaj čudovitega.[42] Da so v resnici, zlasti pri poganih, bili čarovniki, ki so s pomočjo hudobnega duha storili marsikaj nenavadnega, se ne dá tajiti, ker nam Sv. Pismo sámo o tem poroča. Tako so ob Mozesovem času egiptovski čarovniki ponaredili nekatere čudeže, ki jih je bil storil Mozes z božjo pomočjo. (2 Moz, 17.) Kristus sam zagotavlja, da bo delal satan po svojih privržencih velika znamenja in čudeže: Vstali bodo krivi Kristusi, pravi, in krivi preroki in bodo delali velika znamenja in čudeže, tako da bi tudi izvoljene premotili, če bi bilo mogoče. (Mt 24, 24.) In sv. Pavel piše, da bo najhujši čarovnik antikrist, ki bo prišel ob koncu sveta. (2 Tes, 2.) Mogoče bi torej bilo, da bi kdo s pomočjo hudobnega duha storil kaj nenavadnega, kolikor bi to Bog pripustil. Vendar pa ni vse čarovnija, kar imajo lahkoverni ljudje za tako. Marsikaj se da storiti s spretnostjo in gibčnostjo ter s pomočjo naravnih moči, ki so neukim ljudem neznane.“

To, moji častiti poslušavci, so glavne vrste praznoverja. Poglejmo zdaj, koliko in zakaj so grešne. — Opomnim, da nočem soditi, koliko se pregreši ta ali oni kristjan, ki je v posameznem slučaju tako ali tako praznoveren. Posameznika v posameznih slučajih lahko bolj ali manj izgovarjajo preprostost duha, nepoučenost, ravnanje v dobri veri ali premajhen premislek ob praznovernih dejanjih. Povem le, kako je stvar sama po sebi in nasplošno. Samo po sebi in na splošno je praznoverje — če je namreč resnično praznoverje, ne samo kaka šala — je smrtni greh. Le poslušajmo, kako govori v Sv. Pismu Bog sam! Jeza božja bo nad tistim, kdor se zateka k čarodejem, vražarjem in vedežem. — Človeka, ki se obrne k vražarjem in vedežem in se ž njimi pregreši, pravi Bog v tretji knjigi Mozesovi, bom s srditim obličjem pogledal in ga bom potrebil izmed njegovega ljudstva. (3 Moz 20, 6.) Smrtna kazen bo zadela njega, ki bi se drznil, nepoklican od Boga, prihodnje reči napovedovati. — Prerok — to je beseda božja —, kateri bi hotel, od ošabnosti spačen, govoriti v mojem imenu, ker mu nisem zapovedal govoriti, ali v imenu bogov, bodi umorjen! (5 Moz 18, 20.) Vraže so poganska zabloda; ljudstvo božje ne sme imeti ničesar ž njimi opraviti: Nikar se ne učite po šegah narodov, kliče Bog po preroku, in nikar se ne bojte znamenj na nebu, katerih se boje narodi, t. j. poganska ljudstva! (Jer 10, 2.) — In zakaj, moji častiti poslušavci, govori Bog tako trdo, da iz samih njegovih besed lahko vidimo, da je vsako praznoverje res velik greh? Zato, ker je vsako praznoverje Bogu tako zelo v nečast. Ali ni Bogu v veliko nečast, če pridevaš kaki stvari ali osebi moč, ki jo ima samó Bog? če pričakuješ od stvari sreče, ki ti more priti le od Stvarnika? če se bojiš od njih nesreče, ki te more ž njo prizadeti le roka božja? če hočeš poizvedovati ali napovedovati s pomočjo stvari take prihodnje reči, ki jih vidi samo božje oko? če upaš čudežev ali jih hočeš s pomočjo stvari delati, ko more čudež narediti samo božja moč? . . . To se pač pravi, staviti stvari v isto vrsto s Stvarnikom, nekake bogove poleg Boga ali celo namesto Boga. Kakšna nečast Bogu! . . . In če hočejo vedeževavci, spiritisti, čarodeji dosegati svoje prekonaravne uspehe naravnost s pomočjo hudobnega duha, če resno hočejo, da jim hudobni duh razkrivaj bodočnost, on pričaruj prikazni mrtvih, on dovršuj čudovita dela — ali se to ne pravi, staviti hudobnega duha, poleg Boga ali celo namesto Boga? O, kako strašna nečast Bogu! kako silen silen greh! —

Predragi v Gospodu! V vseh časih je bilo opazovati, da se je prazna vera najbolj bohotila tam, kjer je bila zamrla prava vera. Tudi dandanes je še tako. Pojdite po velikih mestih, kjer je malo prave vere — tem več boste našli tam praznoverja; tem bolj gotovo imajo tam razni vražarji in vražarice, preroki iz kart in dlani svoje zaslužke; tembolj je tam v razmahu spiritizem. To je pravična kazen za človeški napuh. Človek, ki noče ukloniti svojega razuma pred resnicami sv. vere, ga uklanja pred človeškimi bedastočami. Človek, ki se norčuje iz dostojanstvenih obredov sv. Cerkve, veruje in se vprega v abotne ceremonije vražarske. —

Nam, pravovernim kristjanom, ni treba prazne vere. Nobenih skritih moči se ne bojimo in nič od njih ne pričakujemo, ker vemo, da živi nad nami božja vsemoč. Nič nam ni mar, kaj nam skriva prihodnost, ker vemo, da vlada nad našo sedanjostjo in prihodnostjo vsemodri Oče nebeški. Nič ne potrebujemo duhov z onega sveta in njinovih razodetij in nikakršnih tajinstvenih čudežev ne potrebujemo, ker vemo, da je že prišel z onega sveta Jezus Kristus, Sin božji, ki nam je vse potrebno razodel in je naš pravi in veliki Čudodelnik.“ Amen.

IX.

Preden končam prvo zapoved, moram vsaj nakratko zavrniti hudo natolcevanje, ki nas katoličane ž njim obdolžuje kriva vera bodisi iz nevednosti, bodisi iz zlohotnosti. Pravijo namreč — če ne boste pri nas tega slišali, boste pa lahko kdaj brali dandanes, ko se širi naokrog vse mogoče berilo —, pravijo, da katoličani malikujemo, ko poleg Boga častimo in na pomoč kličemo angele in svetnike in zlasti Mater božjo, ter da malikujemo in uganjamo vraže, ko častimo svetinje in svete podobe. Kako je s to stvarjo? Poslušajmo!

•

Predragi! Katoliški kristjani resnično častimo angele in svetnike in zlasti prebl. Devico Marijo, in katoliški nauk je, da je dobro in koristno svetnike častiti in na pomoč klicati. Ta nauk ima svojo podlago v samem Sv. Pismu Starega Zakona, ki nam izpričuje, da so očaki, sodniki, preroki častili angele in svete može. Abraham, Lot, Jozve so se do zemlje priklanjali pred angeli, so padali pred njimi na svoj obraz in jih častili; Abdija, o katerem pravi Sv. Pismo, da se je bal

Gospoda, je padel na svoj obraz pred prerokom Elijem, in sinovi prerokov so na podoben način počastili Elizeja. (1 Moz 18, 2; 19, 1. Jos 5, 16. — 3 Kr 18, 7. — 4 Kr 2, 15.) Vprašam: Ali bi bili ti bogaboječi možje izkazovali angelom in prerokom tako češčenje, če bi mislili, da je to malikovavsko, božji zapovedi nasprotno in Boga žaleče početje? In če bi to res bilo malikovanje, ali ne bi Bog kaznoval tudi teh mož, kakor je vselej kaznoval izraelsko ljudstvo, kadar se je pregrešilo z malikovanjem? — Razentega Sv. Pismo izrečno opominja izvoljeno ljudstvo, naj časti slavne in svete može: Hvalimo sloveče može in naše očake v njih rodovinah, pravi modri Sirah... Njih trupla so v miru pokopana in njih slavo srenja oznanjuje. (Sir 44, 1; 14, 15.) Ali bi govorilo tako Sv. Pismo, če bi bilo tako češčenje malikovanje? — Nič drugega pa nego to, k čemer vzpodbuja Sv. Pismo, delamo mi, ki častimo svetnike: hvalimo sloveče može, zveličane izvoljence božje, ki so Bogu služili v izredni kreposti; ki so ga poveličevali eni kot apostoli, drugi kot mučenci, spoznavavci, menihi, puščavniki; ki so se pred vsem svetom odlikovali po svoji svetosti, modrosti, gorečnosti, po junaški ljubezni do Boga in bližnjega.[45] Kako torej, da s tem malikujemo? Če je to malikovanje, potem je malikovala vsa Cerkev od začetka; potem izhaja — kar bo vendar dosti nespametno reči — to malikovanje od samih apostolov, zakaj že mučenec sv. Justin, ki sega tja v apostolsko dobo, izpričuje v svojem

zagovoru krščanstva: Častimo in kličemo na pomoč trume angelov in duše prerokov ter učimo druge, kakor smo bili sami poučeni.[46] —

Toda čemu to dokazovanje! Ali nismo slišali zadnjič, kaj se pravi malikovati? Malikovati se pravi kako stvar po božje častiti. Ali mi angele in svetnike po božje častimo? Vsak otrok, ki se je količkaj učil Katekizma, ve, da je med češčenjem božjim in češčenjem, ki ga izkazujemo angelom in svetnikom velikanski, bistven razloček. Boga molimo kot svojega najvišjega Gospoda; angelov in svetnikov pa ne molimo, marveč jim le izkazujemo čast, ker so služabniki in prijatelji božji.[47] Tudi preblažene Device Marije ne molimo, čeprav jo častimo nad vse angele in svetnike, ker je Mati božja, ker po svoji svetosti in milosti presega vse angele in svetnike in ker njena priprošnja pri Bogu največ premore.[48] In prav tako kakor češčenje, se razlikuje tudi naša molitev k Bogu od molitve k angelom in svetnikom in tudi k preblaženi Devici Mariji. K Bogu molimo, da nam pomaga s svojo vsemogočnostjo; angele in svetnike in tudi preblaženo Devico Marijo pa kličemo na pomoč, da nam pomagajo s svojo priprošnjo pri Bogu.[49] Lepo vidite ta razloček v cerkvenih litanijah, ko kličemo k Bogu: Bog Oče nebeški, usmili se nas! Bog Sin, Odrešenik sveta, usmili se nas! Bog Sveti Duh, usmili se nas! — K Mariji, angelom in svetnikom pa: Sveta Marija, prosi za nas!... Sveti Mihael, prosi za nas!... Sv. Janez Krstnik, prosi za nas! — Kakor spoznavamo Boga za svojega Stvarnika, ki nas je obudil v življenje, tako se obračamo k njemu tudi kot k vsemogočnemu, neskončno modremu in dobrotljivemu Gospodu in Vladarju vsega našega bistva in bitja, kot k Očetu luči, od katerega prihaja vsak dober dar in vsako popolno darilo (Jak 1, 17), in čigar previdnost vlada od kraja do kraja ter vse modro urejuje. (Modr 8, 1.) — Vemo, da je naše življenje popolnoma v njegovih rokah, da nam vsi naravni in nadnaravni darovi prihajajo le od njega, da le pri njem, če smo grešili, najdemo odpuščanje in usmiljenje zavoljo trpljenja in smrti njegovega Sina. Vemo pa tudi po nauku sv. Cerkve, da svetniki svoje molitve za nas Bogu darujejo in nam s svojo priprošnjo pomagajo, da dosežemo pri Bogu, česar potrebujemo za dušo in telo. Kaj je v tej veri napačnega? in kakšno malikovanje je torej, če se za Bogom zatekamo tudi k svetnikom božjim, če jih častimo in se njihovi priprošnji priporočamo? — Kriva vera trdi, da se s tem Bogu čast prikrajšuje. To pa ni res; čast božja se s češčenjem svetnikov le povečuje: saj verujemo in spoznavamo, da imajo svetniki vso svojo odličnost le od Boga. — Še trdi kriva vera, da s tem, če kličemo svetnike na pomoč, zametujemo Kristusa, ki je edini srednjik med Bogom in ljudmi. Toda zopet to ni res: saj verujemo in spoznavamo, da nam more priprošnja svetnikov koristiti le po zasluženju Jezusa Kristusa. — —

Kakor pa nam drugoverci po krivici očitajo malikovanje, ker častimo svetnike, tako nam po krivici očitajo malikovanje in vraže, ker častimo svetinje in svete podobe. Veste, kaj so svetinje ali relikvije. V pravem in ožjem pomenu so ostanki svetniških teles. V širšem smislu pa je relikvija vse tisto, kar je bilo s svetnikom v kaki zvezi ali dotiki, n. pr. obleka, knjige, orodje, katero je rabil, ali s katerim so ga mučili. Med relikvijami v pravem pomenu ločimo večje in manjše. Večje relikvije so: celo telo svetnikovo ali imeniten del telesa, svetnikova glava, roka, noga; tudi ena sama velika kost iz roke; del, na katerem je bil mučenec trpinčen; srce, jezik, če je čudežno ohranjen.[50] — Svete podobe pa so vse podobe, ki nam predstavljajo Boga, Kristusa, Mater božjo, angele, svetnike. — Zopet tu, moji častiti poslušavci, je treba pribiti, da katoličani svetinj in svetih podob ne molimo. Torej zopet ne more biti govora o kakem malikovanju. Pa tudi o kakih vražah ne. Saj katoliški kristjani svetinj in svetih podob ne častimo, kakor da bi bila v njih kaka čudežna moč, ali kakor da bi od svetinj in podob samih česa upali in pričakovali, zlasti še kakega čisto gotovega časnega uspeha. To bi pač bilo praznoverje — kakor smo zadnjič slišali. A mi katoličani vse, kar upamo in pričakujemo, upamo in pričakujemo od Boga, čeprav kdaj tudi po priprošnji svetnikov, katerih ostanke ali svete podobe častimo. Sicer pa častimo svetinje zato, ker je Bog že storil ž njimi mnogo čudežev, in ker so ostanki tistih svetniških teles, ki so bila svetišča Sv. Duha in so svetnikom pomagala čednostno živeti ter bodo nekoč poveličana vstala od smrti.[51] Svete podobe pa častimo, ker nam predstavljajo Jezusa, Marijo, kakega angela, svetnika ali sploh kaj častitljivega.[52] — In zopet lahko rečem: če je to malikovanje in praznoverje, je malikovala in praznoverila Cerkev v vseh stoletjih, torej tudi tedaj, ko so še bili ž njo tisti, ki nam češčenje svetinj in svetih podob očitajo. Zgodovina pripoveduje, kako so že prvi kristjani častili ostanke svetnikov. Ko sta mučenca sv. Ignacija Antiohijskega v rimskem Koloseju raztrgala dva leva, so njegovi spremljevavci ponoči skrbno pobrali preostale kosti in jih prenesli v Antiohijo. Kristjani, ki so bili priče smrti sv. Polikarpa, sežganega na grmadi, so z grmade pobrali pepel in kosti in jih shranili kakor dragocene bisere. S smrtno nevarnostjo so večkrat izkušali prvi kristjani dobili v roke trupla sv. mučencev ali vsaj kak njihov ostanek; velikokrat so šli na morišče in tam nastregli mučeniške krvi v kupice in stekleničice ali pa vsaj v robce in gobe ter so z vso častjo pokopavali trupla sv. mučencev. Svetinje so poljubovali, k njim romali, jih nosili v slovesnih izprevodih iz kraja v kraj in služili nad njihovimi grobovi sv. mašo. Ko je nehalo preganjanje, so začeli zidati nad grobovi mučencev krasne bazilike in svetišča. — Pa tudi svete podobe so imeli in častili kristjani že v prvih časih. Saj pripovedujejo,

da je že evangelist sv. Luka naslikal Mater božjo z Detetom Jezusom. V podzemeljskih katakombah se nahajajo na stenah podobe Marije Device in druge svete podobe. V 4. stoletju je bilo češčenje podob splošno. V 8. stoletju pa je Cerkev že morala braniti svete podobe pred bizantinskimi cesarji, ki so dvignili pravi vihar proti češčenju svetih podob, in ki so njihove zmote obnovili krivoverci v 16. stoletju.[53]

*

Predragi! Prisrčno častimo svetnike, prijatelje in služabnike božje ter naše prijatelje. V njih častimo Boga samega. Veselimo se vsega velikega, kar je Bog na svetnikih storil, priporočajmo se njihovi priprošnji, posnemajmo njihove svetle zglede. Posebno častimo kraljico vseh svetnikov, Marijo preblaženo! Če častiti druge svetnike ni stroga zapoved, marveč le toplo priporočilo Cerkve, je pa češčenje Matere božje tiho zaukazana nujnost; zakaj brez tega češčenja se po mislih sv. očetov ne moremo zveličati. — Pa tudi svetinje in svete podobe častimo v duhu sv. Cerkve. Radi imejmo svete podobe obešene po svojih hišah in stanovanjih. Tako žalostno je, če stopi človek v hišo katoliškega kristjana in opazi po stenah in kotih vsakovrstne posvetne podobe in kipe, morda celo nedostojne, morda celo kipe in podobe poganskih bogov in boginj, izzivajoče s svojo nagoto in ostudnostjo — krščanske, svete podobe pa zastonj išče oko... Ne glede na to, da nedostojne in opolzke podobe lahko rode vse polno težkega greha v duši, se mora človek vprašati: Moj Bog! ali smo res že tako daleč, da se sramujemo imeti v sobi podobo božjo, Marijino, tega ali onega svetnika? Naj prihajajo k nam ljudje kakršnikoli — kaj zato? Komur so znamenja krščanstva v krščanski hiši v izpotiko — tisti naj pač nikar ne prihaja! Sreče tako ne bo prinesel k hiši tak človek. Amen.

Druga zapoved:

Ne imenuj po nemarnem božjega imena!

I.

Druga božja zapoved se glasi: Ne imenuj po nemarnem božjega imena! in prepoveduje skruniti božje ime, namreč ime Boga samega, kakorkoli ga že imenujemo: Bog ali Gospod ali Troedini, Vsemogočni, Večni ali Jezus, Kristus, Odrešenik, Zveličar —, pa tudi imena Matere božje, svetnikov in svetih reči, ki so z Bogom v zvezi. Skruniti božje ime, se pravi skruniti Boga samega, zakaj skrunitev imena je zmerom skrunitev bitja, ki ga ime zaznamuje. Potemtakem je druga božja zapoved že v prvi obsežena. Kajti ko prva božja zapoved prepoveduje vse grehe zoper češčenje božje, prepoveduje s tem tudi že vsako skrunitev Boga z jezikom. A zaradi važnosti stvari je dal Bog še posebno zapoved. — Kdo pa skruni božje ime? Katekizem pravi: Kdor ga nespoštljivo izgovarja; kdor Boga zaničuje; kdor pregrešno prisega ali ne drži prisege, dasi mu je to mogoče; kdor prelomi obljubo.[54] — Danes obravnajmo prvo in drugo skrunitev: nespoštljivo izgovarjanje božjega imena — kamor spada tudi kletev — ter zaničevanje Boga, čemur pravimo tudi bogokletje ali blasfemija.

Predragi! Božje ime kakor tudi ime Marijino, imena svetnikov in svetih reči izgovarjamo nespoštljivo že vselej, kadar pri izgovarjanju nimamo namena Boga častiti, se mu zahvaljevati ali ga dobrot prositi, kadar ne molimo in ne govorimo resnobno o Bogu, svetnikih in svetih rečeh, marveč je naša beseda le beseda iz navade, beseda v šali ali v začudenju — nepotrebna, lahkomišljena beseda. Vse polno takih rečenic poznamo. Pravimo: Bog te je dal! Jezus, kakšen si! Marija, je to lepo! Jezus, Marija, kako sem se ustrašil! križ božji, ali je res? in podobno. Glej, nespoštljivo izgovarjanje božjega in drugih svetih imen, izgovarjanje brez potrebe, iz navade, iz lahkomišljenosti. Ali je že ta nespoštljivost grešna? Seveda je, čeprav moramo reči, da morda skoraj nikoli ni smrtni greh, prav zato, ker malo ali nič ne mislimo, ko božje in druga sveta imena tako tjavendan izgovarjamo. — Večja nevarnost za velik greh je pa, če izgovarjamo božje ime in imena svetnikov in svetih reči v jezi. Nespoštljivost je tu mnogo večja in zato tembolj velja beseda, ki jo je Bog na Sinaju pristavil svoji drugi zapovedi: Ne imenuj po nemarnem imena Gospoda, svojega Boga, je dejal, zakaj Gospod ne bo štel za nedolžnega, kdor bo imenoval njegovo ime po nemarnem. (2 Moz 20, 7.) — Odvadimo se, predragi! če smo navajeni izrekati božje in druga sveta imena lahkomišljeno ali celo v jezi! Saj tako radi pazimo, da lepih reči, n. pr. lepe prazniške obleke, preveč ne obrabimo in ne zamažemo. Kako moramo šele gledati, da najlepšega, najsvetlejšega imena božjega in prelepih imen svetnikov in svetih reči ne jemljemo po nepotrebnem v usta, jih ne zlorabimo in blatimo.[55] — Kdor zlorablja božje ali druga sveta imena v jezi, ta največkrat že kolne. Kleti se namreč pravi z besedami sebi ali drugim stvarem želeti kaj hudega, kar se velikokrat godi z zlorabo svetih ali tudi hudobnih imen.[56] Bistvo kletvine je: želeti kaj hudega, bodisi sebi ali bližnjemu ali živalim ali mrtvim stvarem. Kaj hudega —, namreč: kazen, škodo, nesrečo, bolezen, smrt ali celo pogubljenje. Po tem svojem bistvu spada kletev bolj v peto božjo zapoved. Vzrok, da jo navajamo med grehi druge božje zapovedi, pa je prav ta, ker človek, ki tako sebi ali drugim hudo želi, velikrat, da, skoro zmerom kliče hudobnega duha ali pa Boga, Marijo, svetnike, svete zakramente, sveti križ (krucifiks) itd.[57] — Kletvina ni samo grda sirovost, za kar jo po pravici imajo celo taki, ki na vero nič ne dajo, marveč je tudi velika pregreha. Velika pregreha je, ker človek, ki kolne, kliče Boga ali svetnike ali svete reči takorekoč na pomoč, da se izpolni to, kar želi hudega sebi ali drugim, kakor če pravi: Bog me kaznuj! ali: Mati božja, da bi se v zemljo udrl! ali: Krucifiks, strela te ubij! — ali pa tudi, ko kliče hudobnega duha, kakor če govori: Hudič, satan, vrag te vzemi! pri čemer pripisuje preklinjevavec hudobnemu duhu pravico kaznovanja in maščevanja, ki gre samo Bogu. Velika pregreha pa je kletev tudi zato, ker naravnost nasprotuje ljubezni, ki smo jo dolžni sebi in bližnjemu in vsem božjim stvarem. Bog velikokrat naredi ali pripusti — zakaj, to on ve —, da se človekova kletev uresniči, njegova huda želja izpolni. Zlasti kletev staršev nad otroci postane rada resnica, kakor to Sv. Pismo sámo zatrjuje, rekoč: Očetov blagoslov otrokom hiše zida, materina kletev pa jih do tal podira. (Sir 3, 11.) Sveti cerkveni učeniki mislijo, da je navada kleti — znamenje pogubljenja.[58] — Toliko ob kratkem o nespoštljivem izgovarjanju božjega imena v lahkomišljenosti, v jezi, v kletvi.

Druga skrunitev božjega imena je zaničevanje Boga, bogokletje ali s tujo besedo: blasfemija. Rimski katekizem pravi, da je le-to peccatum atrox et immane, divji in strahovit greh, ki greši ž njim tisti, kdor se predrzne ime božje, katero morajo vse stvari z največjo hvalo poveličevati, ali imena svetnikov, ki z Bogom kraljujejo, psovati ali kleti.[59] Ime božje psovati —, to je, o Bogu, svetnikih, svetih rečeh grdo in zaničljivo govoriti. Ali kleti —, to je, Bogu samemu in svetnikom in božjim rečem hudo želeti, želeti, da bi Boga in svetnikov in božjih reči sploh ne bilo. Resnično, nečuvena pregreha! Sv. Hieronim pravi: Nič ni strašnejšega nego bogokletje; vsak drug greh je primeri z blasfemijo majhen. Ne samo vsak drug greh jezika, marveč vzemite tatvino, rop, prešuštvo, umor — kako strašni grehi; kakor gore, zrastle do neba, po tem, kar je

pisano v knjigi Ezdrovi: Naše pregrehe so zrastle do neba. (1 Ezdr 9, 6.) Toda vse te gore greha presega bogokletje: vsak drug greh je v primeri z blasfemijo majhen. Z bogokletjem zamahne grešnik naravnost proti Bogu, proti licu božjemu, pljune — oprostite mi to besedo! — naravnost na čast ali — da rečem še bolj po naše — na dobro ime božje... Je to resničen crimen laesae Majestatis, pristno razžaljenje kraljevskega Veličanstva božjega. Kaj more biti hujšega? Kolikor višje poseže grešnik pri svojem grehu, uči sv. Tomaž Akvinski, toliko večji je greh. Pregreši se zoper kralja že, kdor udari njegovega podanika; a bolj se pregreši tisti, ki udari njegovega dvorjana; še bolj oni, ki udari njegovega sina; nad vse pa tisti, ki se loti kralja samega. O, kam pa naj grešnik poseže višje nego do Boga v njegovem lastnem bistvu, v njegovi osebni časti? In to stori bogokletnež: zoper Boga samega iztegne svojo roko, zoper Vsemogočnega obrne svojo moč. (Job 15, 25.) Zato ta greh ni kakor drugi grehi, ki koreninijo največkrat v človeški slabosti, marveč je greh prave hudobije, greh, ki — kakor rečeno — ne tepta božje veljave samo posredno, marveč bije božjemu večnemu Veličanstvu naravnost v obraz.

Kaj naj vam povem o kaznih za bogokletneže? Tako gotove so kot za nobeno drugo pregreho, in grozne so. Senaherib, kralj asirski, je molil malike — in Bog je potrpel ž njim. Vzel je z vojsko po krivici najtrdnejša mesta Judeje, prisilil dobrega, pobožnega kralja Ezehija kupiti si mir s templjevim zakladom, potem pa mirovno pogodbo spet prelomil — a Bog je pri vsem tem potrpel ž njim... Ko pa je klel Boga Izraelovega in ga imenoval slabega, tedaj je Bog po preroku Izaiju napovedal njegov pogin. Ko je ravno oblegal mesto Lalis, je prišel angel Gospodov in je pobil 185.000 asirskih mož v šatorišču, Senaherib pa je bil, vrnivši se v Ninive, umorjen od svojih sinov. (4 Kr 19.) — Kaj čuda? Ali mar ni govoril Bog izraelskemu ljudstvu teh-le groznih besed: Kdor preklinja Gospodovo ime, naj smrti umrje; s kamenjem naj ga posuje vsa množica? (3 Moz 24, 16.) Ni rekel: Naj ga usmrti rabelj, naj bo preboden, obešen, obglavljen... Ne! Kamenjan naj bo! je ukazal, in kamenjan od vse ljudske množice — kakor da bi bil hotel Bog dati razumeti, da je bogokletje zadeva, nad katero se zgražaj vsa javnost, ker kliče nad vso javnost maščevanje božje. Zato bodi kaznovan na tak isti način vsak, kdor se je tako pregrešil, naj bo tudi tujec ali popotnik: Kdor preklinja ime Gospodovo, naj smrti umrje; s kamenjem naj ga posuje vsa množica, najsi je rojak ali tujec! (Tam.) Tako strašno kazen je zahteval za bogokletje pri Judih Bog sam že na tem svetu. —

Kaj pa kazni večnosti? Prokleti bodo, kateri bodo tebe zaničevali, in pogubljeni bodo vsi, kateri te bodo kleli, je dejal Bogu stari Tobija. (Tob 13, 16.) Ali ne zvene te besede tako, kakor bi bogokletneži ne zadobili milosti in odpuščanja?

Ne da bi bilo to nemogoče — ampak težko je pač, zelo težko, ker je slepota tako velika... Ah, in potem bi veljalo o vsakaterem izmed njih: Človek, kateri preklinja svojega Boga, bo nosil svojo pregreho — portabit peccatum suum (3 Moz 24, 15) —; nosil vse življenje, in se ne bo izpreobrnil; nosil v smrti, in se ne bo skesal; nosil — doklej? do kam?... ah, do zadnjega izdihljaja — in dol do neskončnega brezdna, dol do večnih plamenov, dol med zavržene in od Boga sovražene... In tamkaj: kakšno trpinčenje bo dovolj veliko za tako grozno pregreho? kliče sv. Janez Krizostom, kakšna ognjena mlaka? kakšen neumrljivi črv? kakšna vnanja tema? kakšen jok in škripanje z zobmi? Vse muke, kar jih je in jih še bo, niso zadosti, da po zasluženju trpinčijo dušo, ki je zašla tako daleč v svoji brezbožnosti![60]

*

Predragi v Gospodu! So, so ljudje, ki se ne zgražajo niti pred pregreho bogokletstva. In vedite, da nič ne velja njihov izgovor: Delamo iz navade. Ali ni to strašna navada? Ali niso dolžni iznebiti se je? — In nič ne velja, kar pravijo: Govorimo v jezi. Ali morajo v jezi pljuvati v obraz najvišjemu Gospodu? Ali nimajo pljuvati nikamor drugam?...

Bojmo se, predragi! kleti sebe ali bližnjega ali katerokoli božjo stvar. Najbolj pa se bojmo kleti in zaničevati Boga. Pomislimo, kdo je Bog, in kdo smo mi! Pomislimo, da smo mi vsi poklicani nekoč v nebesih prepevati z angeli: Svet! svet! svet! Gospod Bog Sabaot... Kako bo prepeval naš jezik češčenje v nebesih, če bo govoril bogokletstva na zemlji? Ah, naj ta jezik rajši obtiči na nebu naših ust, otrpne naj rajši, odreveni! Amen.

II.

Zadnjič smo videli dvoje skrunitev božjega imena: nespoštljivo izgovarjanje ter zaničevanje Boga. Preden kaj več izpregovorimo o tretji skrunitvi, t. j. o pregrešni prisegi, moramo najprej vedeti o prisegi nekatere splošne stvari. Prisegati se pravi, Boga klicati na pričo, da govorimo resnico, ali da nas je volja, izpolniti kako obljubo.[61] Imamo torej dvojno prisego: pripovedno in obétavno. Pripovedna je, kadar izjavljamo, kaj vemo. Obétavna je, kadar z njo potrjujemo kako obljubo. — Boga kličemo na pričo ali naravnost, kakor če pravimo: Bog mi je priča! tako mi Bog pomagaj! Bog me kaznuj, če ni res! — ali pa posrednje, namreč po tistih stvareh, v katerih se posebno razodeva božja popolnost in ljubezen do nas, kakor če govorimo: Nebo in zemljo kličem za pričo; prisežem pri sv. evangeliju itd. Prisege pa ne izražajo ti-le stavki: Glavo zastavim; kakor resnično sem tukaj; kakor je Bog v nebesih. Dvomljivo je besedilo: Bog ve; strela me udari! — Obred, da se prižgeta dve sveči pred svetim razpelom in da se vzdignejo trije prsti desnice, ali da se dotaknemo evangelijske knjige, pri prisegi ni bistveno potreben, ampak je le primeren zunanji izraz svete resnobe, ki jo prisega mora imeti. Pri javnem priseganju pred oblastmi je ta obred v navadi. Treba pa ni misliti, da brez njega ni prisege, ali da moremo priseči le pred oblastjo. Prisežemo vselej, kadar imamo namen, klicati Boga na pričo, in ta namen prikladno izrazimo. — Prisega je sama na sebi dobro delo in Bogu v čast, ker z njo očitno spoznavamo božjo vsevednost, svetost in pravičnost. Dovoljena pa je prisega, če so izpolnjeni trije pogoji, ki jih narekuje Sv. Pismo, rekoč: Prisegal boš v resnici in v sodbi in v pravici. (Jer 4, 2.) Kadar katerega teh pogojev ni, je prisega pregrešna in se skruni z njo božje ime.[62] — Poglejmo zdaj to natančneje!

*

Prisegal boš v resnici, v sodbi in v pravici. — Začnimo z drugim; v sodbi! V sodbi, t. j. v razsodnosti priseže, kdor ne priseže tjavendan, brez premisleka, za vsako majhno stvar, brez potrebe. Prisegati brez potrebe, zaradi nevažnih reči, je gotovo greh, četudi navadno ne smrtni. Kdor ima navado prisegati brez potrebe, kaže, da goji malo spoštovanja do Boga, najvišjega Gospoda. In koliko je ljudi, ki imajo to navado! Pogani so se tresli in trepetali, kadar so morali izgovoriti imena svojih bogov, pravi sv. Avguštin, in vendar so bili njihovi bogovi davno preperele stvari ali lažnjive podobe človeške domišljije. A kristjani, nadaljuje sv. učenik, kdo med njimi se kaj boji, poklicati na

pričo božje ime? Kaj govore trgovci? Prisegajo pri Bogu in pri svojem zveličanju, da pri kupčiji nič ne zaslužijo. Kaj govore rokodelci? Prisegajo prav tako, da bodo to in to naročeno delo izvršili v gotovem času. Kaj pravijo družinski očetje in matere? Boga kličejo na pričo, da bodo svoje razposajene otroke tako in tako kaznovali. Kaj dela svet? Najbolj malenkostne in najbolj brezpomembne izjave potrjuje s prisego pri Bogu, pri nebesih, pri križu Odrešenikovem, pri svoji duši in zveličanju. Tako sv. Avguštin o svojem času. Ali pa ni dandanes prav tako? O, da bi vsaj mi ne bili med ljudmi, ki tako lahkomiselno prisegajo! Sv. Pismo nas svari pred nepotrebnim priseganjem. Prisegati ne vadi svojih ust, pravi modri Sirah, zakaj v tem jih mnogo pade. (Sir 23, 9.) — In nihče naj tu ne reče: Saj ne mislim nič hudega... Navada skruniti božje ime z nepremišljeno in nepotrebno prisego, je sama po sebi slaba navada; in kar je samo po sebi slabo, ne neha bi táko, čeprav ti pri tem nič hudega ne misliš.[63] —

V sodbi. — Kaj pa drugi pogoj: v pravici? Ta se nanaša na obétavno prisego. Če kaj obljubimo in obljubo s prisego potrdimo, mora biti to, kar obljubimo, pravično, dobro. Kdor s prisego obljubi kaj pregrešnega, kliče svetega Boga na pričo, da bo storil greh; greši torej obenem proti svetosti božji. Tako so bili nekateri Judje v Jeruzalemu prisegli, da ne bodo ne pili ne jedli, dokler ne ubijejo Pavla. Bilo jih je pa več kot štirideset, pripovedujejo Apostolska dela, ki so se tako zarotili. Ti so šli k velikim duhovnikom in starejšinam in rekli: S prisego smo se zakleli, da ne bomo nič pokusili, dokler ne ubijemo Pavla. (Apd 23, 13—14.) — Kar je kdo s prisego obljubil dobrega ali vsaj dovoljenega, mora kajpada zvesto izpolniti. Saj je dolžnost izpolniti že navadno obljubo, resno in premišljeno storjeno; koliko bolj torej obljubo, potrjeno s prisego. Kdor zapriseženo obljubo prelomi, smrtno greši. Tega naj bi se resnobno zavedali vsi, ki prisegajo takoimenovane službene prisege, s katerimi pod častjo božjega imena obljubljajo vestnost in zvestobo v vsem, kar jim bo nalagal njihov stan. Če svojih priseg ne drže, se hudo pregreše ne samo proti dolžnostim svojega stanu, marveč tudi s skrunitvijo božjega imena. — Kdor bi pa grešno prisegel, da bo storil kaj nedovoljenega, ta seveda svoje prisege ne sme izpolniti. Tako če bi n. pr. kdo prisegel, da se bo nad svojim bližnjim zmaščeval; da ne bo šel več v cerkev, k svetim zakramentom; da se od osebe, s katero v grehu živi, nikoli ne bo ločil, itd. — prisege ne bi smel uresničiti, sicer bi iznova grešil. — Tudi lahkomiselne obétavne prisege, ki se šele pozneje izkaže kot zaprisežena obljuba nedovoljene reči, ne smemo izpolniti. Kralj Herod je plešoči Herodijadini hčeri s prisego lahkomišljeno obljubil, da ji bo dal vse, česar ga bo prosila. Ko je prisegel, ni vedel — a kmalu se je pokazalo, da je s prisego obljubil storiti velik

greh, zakaj plesavka je zahtevala glavo Janeza Krstnika. (Mk 6.) Ali je smel Herod svojo prisego izpolniti? Jasno je, da nikakor ne. Vse, karkoli kdo za prihodnost priseže, mora biti brezgrešno, pravično —: prisegal boš v pravici! —

In slednjič: v resnici. Kar izjavljamo ali obljubljamo pod prisego, mora biti resnično. Kdor bi iz preteklosti ali sedanjosti pod prisego izpovedal nekaj, kar bi vedel, da ni resnica, ali tudi nad čemur bi le dvomil, da je resnica; ali pa kdor bi za prihodnost obljubil, da bo kaj storil, česar bi ne nameraval storiti — ta bi po krivem prisegel. Po krivem prisegel... Ali je potreba, moji častiti poslušavci, da vam zdaj na dolgo govorim o tem, kakšno strašno reč bi storil, kdor bi vedoma in s premislekom po krivem prisegel? Kakšno silno hudobijo zoper Boga, zoper bližnjega, zoper samega sebe? Boga bi pozval, naj potrdi njegovo laž za resnico. O divja predrznost! Kdo izmed vas bi se upal reči kakemu imenitnemu in poštenemu možu, naj pred sodnikom ali sploh kje pred javnostjo slovesno proglasi njegovo laž za resnico? A kdor po krivem priseže, ne zahteva tega od kakega človeka, marveč od Boga vsevednega, neskončno resničnega, neskončno svetega, neskončno pravičnega. Ali ni to res grozna hudobija? — Pa ne samo zoper Boga, krivoprisežnik hudo hudo greši tudi zoper bližnjega. Ne le da v posameznem slučaju največkrat škoduje posamezniku na njegovem premoženju, časti in dobrem imenu — kaj pa, ali ne izpodkopava kriva prisega blaginje človeške družbe sploh? Prav gotovo. Zakaj človeška družba sploh ne more obstati brez medsebojne vere in zvestobe ljudi. Kako pa bi bilo s to vero in zvestobo, če bi se človek na človeka niti takrat ne mogel zanesti, kadar na svečani način kliče Boga samega za pričo svoji besedi? Če pod prisego ni več resnice, kje jo bo še mogoče najti, da se ž njo brani pravo in pravica? Zato krivoprisežnik, kolikor je na njem, podira temelje človeške družbe in tako hudo greši tudi zoper bližnjega. Slednjič pa greši zelo tudi zoper samega sebe ker si — neglede na kazni, s katerimi tudi posvetne oblasti kaznujejo krivo prisego — nakopava na glavo najhujše kazni božje, kakor je Gospod sam zagrozil ž njimi po preroku, rekoč: Prekletstvo bo prišlo v hišo onega, ki v mojem imenu po krivem prisega in bo v sredi njegove hiše prebivalo ter jo pokončalo! (Zah 5, 6.)

*

Predragi v Gospodu! Kadarkoli bi iz tehtnega vzroka prisego zahtevala od nas oblast, cerkvena ali posvetna, bomo skrbno pazili, da prisežemo v pravici in v resnici. Sami od sebe in v navadnem življenju pa sploh ne bomo prisegali, da ne prisegamo brez sodbe, t. j. po nepotrebnem. Sploh ne prisegajte! je dejal Gospod Jezus svojim učencem. Bodi pa vaš govor: Da, da; ne, ne. (Mt 5, 34—37.) S temi besedami ni hotel Kristus prisege kratkomalo prepovedati, marveč le to je hotel reči, naj bodo njegovi učenci vsekdar tako resnicoljubni, da jim bo vsak, ki je resnicoljuben tudi sam, verjel na besedo, brez rotenja, brez priseganja. — Za tako resnicoljubnost se trudimo tudi mi! Če bi vkljub temu naša beseda tu ali tam ne našla vere, pa sprejmimo rajši nase ponižanje, nego da bi z lahkomiselnim priseganjem ob vsaki priliki delali nečast božjemu imenu. Zakaj, moje ime je veliko med narodi, govori Gospod pri preroku Malahiju. (Mal 1, 17.) Pred božjim imenom se klanjata nebo in zemlja; pred njim padajo na svoje obraze angeli; pred njim trepetajo in se tresejo hudobni duhovi. **Amen.**

III.

So ljudje — in od nekdaj so bili —, ki žele Bogu dati več, nego Bog zahteva. Bog zahteva od nas, da izpolnjujemo njegove zapovedi. Mnogim, Boga iskreno ljubečim dušam pa to ni dovolj. Zato prinašajo Bogu še drugih dobrih del in žrtev v dar: eni radovoljno uboštvo, drugi vedno devištvo, tretji oboje skupaj in zraven še vedno pokorščino pod duhovnim predstojnikom, četrti obilnejšo molitev, popolnejše zatajevanje itd. Da njihova volja, ki ostane vendarle zmerom človeška, t. j. slaba in omahljiva, tembolj gotovo v popolnejši službi božji vztraja, in da svoje ravnanje čimbolj posvete, se k nezapovedanim, prostovoljnim dobrim delom radi obvezujejo z obljubami. Ko človek Bogu dobro delo obljubi, ga dejansko pripozna za ljubitelja dobrih del; in ker se mu k dobremu zaveže, mu s tem daruje svojo voljo in se mu klanja kot svojemu Gospodu. Zato se z obljubo časti božje ime. Kakor pa se mu izkazuje čast, tako se z obljubo lahko prizadeva božjemu imenu tudi nečast, če namreč človek tega, kar je Bogu obljubil, ne izpolni. Tako spada obljuba pod drugo božjo zapoved, in moramo zato na tem mestu, kar je važnega, o nji povedati. Čujmo torej določneje, kaj in kolikera je obljuba, in kako resna je dolžnost vsako veljavno obljubo izpolniti. —

*

Predragi! Obljuba, pravi Katekizem, je prostovoljen, Bogu storjen obet, s katerim se pod grehom zavežemo storiti kaj Bogu dopadljivega.[64] Torej predvsem: obljuba je obet. Po tem se razlikuje od trdnega sklepa. Kdor naredi trden sklep, n. pr. da bo dal vbogajme, ta tudi namerava to res storiti — sicer bi sklep ne bil trden —, vendar si noče naložiti kake nove dolžnosti, tako da bi grešil, če bi sklepa ne izvršil v stvareh, ki jih ni že sicer dolžan storiti, kakor n. pr. ogibati se greha. Kdor pa kaj obljubi, ta se zaveže pod grehom storiti nekaj, česar bi sicer ne bil dolžan, n. pr. dati miloščino. Zato: obet, s katerim se pod grehom zavežemo storiti kaj Bogu dopadljivega. — Kaj Bogu dopadljivega, namreč: kaj dobrega in boljšega, nego je nasprotje od tistega, kar obljubimo. To koj razložim. Jasno je po sebi, da ne moremo obljubiti Bogu nič slabega, grešnega. Obljubiti mu pa tudi ne moremo nič dobrega, s čimer bi preprečili kaj boljšega. Tako ne moremo narediti obljube zakonskega stanu, ker zakonski stan, ki je dober, preprečuje devištvo, ki je pred Bogom boljše. Lahko pa obljubimo devištvo, ker je dobro in, kakor rečeno, boljše od svojega nasprotja, zakonskega stanu. — Obet mora biti storjen Bogu, ne pa kakemu človeku: očetu, materi itd. Vendar pa lahko naredimo obljubo tudi Materi božji, angelom in svetnikom, saj v tem slučaju še zmerom dobro delo darujemo le Bogu samemu, toda po rokah Marijinih ali svetnikov, katere obenem častimo in za posrednike pri Bogu na pomoč kličemo. — Slednjič je obljuba prostovoljen obet, to se pravi, storjena mora biti s popolnim spoznanjem in s premišljeno voljo. Ako bi kdo kaj obljubil primoran po zunanji sili ali ne s popolnim spoznanjem, recimo v polspanju, v veliki zmedenosti, bi obljuba ne bila veljavna. —

Toliko o vprašanju: Kaj je obljuba? — Razlikujemo pa obljub več vrst, in sicer: osebne in stvarne, pogojne in brezpogojne, začasne in dosmrtne, slovesne in neslovesne. Osebna je obljuba; ako obljubimo, da bomo sami kaj storili, n. pr. da pojdemo na božjo pot. Stvarna je, ako obljubimo kako stvar, n. pr. denarni prispevek v dober namen. Osebna obljuba veže samo dotično osebo, stvarna pa tudi dediče. Če sem obljubil, da pojdem na božjo pot, in umrjem, preden sem šel, ni nihče drug dolžan iti namesto mene. Če sem pa obljubil, da bom daroval neko vsoto n. pr. za zidanje cerkve, in umrjem, preden sem dal, je dolžan namesto mene to storiti moj dedič, seveda, če je res kaj podedoval po meni. — Potem so pogojne obljube tiste, ki jim kdo pristavi kak poseben pogoj, n. pr.: če ozdravim; če se mi srečno izteče ta in ta zadeva. Brezpogojne so pa take, ki niso navezane na

noben poseben pogoj. — Začasne so obljube, če naj veljajo samo za gotov čas: za mesec dni, za eno leto, več let. Dosmrtne pa so, če naj veljajo za celo življenje. — Slednjič so slovesne obljube tiste, ki jih ima Cerkev za take; neslovesne pa vse druge. Za slovesne obljube ima Cerkev obljubo čistosti, ki jo naredi kandidat duhovskega stanu, ko prejme prvi višji mašniški red, ter glavne obljube uboštva, devištva in pokorščine, ki jih imajo redovniki. —

Poglejmo zdaj — kar je najvažnejše —, kako velika je dolžnost storjeno obljubo izpolniti. Tako velika je, da bi, če bi veljavne in pravične obljube ne izpolnili, gotovo smrtno grešiti vselej, kadar bi se obljuba tikala velikih reči. Če bi bila obljuba storjena z ozirom na majhne reči, bi bila neizpolnitev mali greh. Obljuba dolg dela, in če smo dolžni storiti že to, kar obljubimo ljudem, koliko bolj smo obvezani storiti in izvršiti to, kar smo obljubili Bogu, najvišjemu Gospodu nebes in zemlje. Sv. Pismo to dolžnost na mnogih mestih zabičuje. Tako govori kralj David: Daruj Bogu hvalno daritev in opravi Najvišjemu svoje obljube. (Ps 49, 14.) Delajte in opravljajte obljube Gospodu, svojemu Bogu. (Ps 75, 12.) Pridigar pa pravi z velikim poudarkom: Ako si Bogu kaj obljubil, ne odlašaj izpolniti; ker nezvesta in nespametna oljuba mu ne dopade; ampak izpolni vse, kar si obljubil. Veliko boljše je ne obetati, kakor po obljubi obljubljenega ne dati. (Prid 5, 3—4.) Ako kdo izmed vas móž stori obljubo Gospodu, beremo pri Mozesu, naj ne sne svoje besede, temveč stori naj vse, kar je obljubil. (4 Moz, 30, 3.) In zopet: Ako nič nočeš obljubiti, si brez greha. Kar pa je enkrat prišlo iz tvojih ust, izpolnjuj in stori, kakor si obljubil Gospodu, svojemu Bogu, in kakor si govoril po svoji volji in s svojimi usti. (5 Moz, 23, 22—23.) O vdovah, ki so po smrti svojih mož obljubo naredile, da bodo zdržno živele, pa so se potem vendarle omožile, piše sv. Pavel, da si nakopavajo obsodbo, ker so zvestobo prelomile. (1 Tim, 5, 12.) — In kakor Sv. Pismo tako govore tudi sveti cerkveni očetje. Tako n. pr. pravi sv. Avguštin: Vsakdo naj obljubi, kar hoče; potem pa naj tudi izpolni, kar je obljubil. In sv. Bernard pristavlja: Po vsi pravici mora tisti, ki je obljubo storil, obljubo tudi izpolniti, ker ni bil prisiljen obljubo storiti.[65] — Iz vsega tega je jasno, da grešimo, če obljube ne izpolnimo; in ker je obljuba naravnost Bogu storjen obet, je nje neizpolnitev razžaljenje, prizadeto naravnost Bogu in tako skrunitev božjega imena. —

So pa nekateri slučaji, ko obveznost obljube preneha. Ti slučaji so: če postane nje izpolnitev nemogoča; če jo razveljavi tisti, ki ima oblast nad obljubljeno stvarjo ali nad zaobljubiteljem; če jo cerkvena oblast izpregleda ali izpremeni v drugo dobro delo. Na primerih to razumete. Bogat človek obljubi postaviti pri svoji hiši lepo kapelico. Naenkrat obuboža. Ali ga še veže obljuba? Ne, ker je izpolnitev postala nemogoča. Pač pa bi ga zopet

vezala, če bi pozneje zopet obogatel. — Posel se obljubi na daljno božjo pot, kamor bi rabil več dni. Gospodar, ki ima pravico terjati od posla delo, mu božjo pot prepove. Ali posla še veže obljuba? Ne, ker jo je razveljavil gospodar, ki ima nad poslom oblast. In tako lahko razveljavi oče obljube svojih nedoraslih otrok, mož obljube ženine, redovni predstojnik posebne, t. j. neredovne obljube podložnih redovnikov. — Izpregled od obljub podeljujejo: papež, škofje, opati, redovni predstojniki, ki so v to pooblaščeni. Za izpregled mora biti opravičen vzrok, drugače izpregled ni veljaven. — Tudi izpremeniti obljubo v drugo dobro delo, je neke vrste izpregled, in ima redoma to pravico takisto le cerkvena oblast.[66] —

Izvzemši te slučaje pa je treba vsako obljubo izpolniti vestno in natančno tako, kakor je bila storjena. Če je navezana na gotov čas, jo je treba izpolniti v tistem času; če ne, pa, kakor hitro je mogoče. Kadar storiš obljubo Gospodu, svojemu Bogu, je pisano v 5. knjigi Mozesovi, ne odlašaj jo dopolniti; zakaj Gospod, tvoj Bog, jo bo terjal, in ako se obotavljaš, ti bo šteto v greh. (5 Moz, 23, 21.) — Francoski kralj Ludovik IX. je bil nevarno obolel. V bolezni se je zaobljubil, da pojde s križarsko vojsko nad nevernike v Sv. deželo, kakor hitro bi ozdravel. Res ozdravi in se l. 1248. na vojsko ravna. Toda njegova mati Blanka in deželni velikaši si vse prizadenejo, da bi kralja odvrnili od tega pohoda. Prigovarjajo mu, da še ni popolnoma zdrav; da bo njegova odsotnost v škodo kraljestvu; da ga sv. oče v Rimu rad odveže obljube, zlasti še, ker je v bolezni morda ni naredil pri polni zavesti itd. Ludovik vse to posluša, potem pa kaj stori? Pokliče škofa, si odpne križ, ki ga je nosil na prsih in je bil znamenje njegove obljube, dá križ škofu v roke, potem pa zahteva, da mu ga škof zopet vrne, kar je pomenilo, da kralj svojo prvo obljubo ponovi in jo hoče točno izpolniti. In zares se z močno vojsko odpravi v Sveto deželo. — Glejte, to se pravi zvesto izpolniti Bogu storjeno obljubo![67]

*

Predragi v Gospodu! Razložil sem, vsaj v glavnem, kaj druga božja zapoved prepoveduje, ko prepoveduje skruniti božje ime. Kakor pa ta zapoved prepoveduje božje ime skruniti, tako ga zapoveduje častiti in posvečevati. Božje ime posvečujemo, če ga spoštljivo izgovarjamo in zaupno na pomoč kličemo; če Boga naravnost pred vsem svetom spoznavamo in smo vneti za njegovo čast; če ga, kadar je treba, s pravično prisego na pričo kličemo; če obljube, ki smo jih Bogu storili, zvesto izpolnjujemo; če sploh vse delamo in darujemo Bogu v čast.[68] Za to zadnje se trudimo! Glejmo, da bo vse naše dejanje in nehanje, vse veselje naše in trpljenje Bogu v čast. Saj vsak dan mólimo v očenašu: Posvečeno bodi tvoje ime! O, skrbimo, da ga mi posvečujemo vsak dan; da bo celo naše življenje ena sama nepretrgana proslava imena božjega, imena Jezusovega. Potem zagotovo lahko upamo, da bo to ime vsekdar naše varstvo in naša moč, in da bomo enkrat s tem sladkim imenom na ustih mirno in v pričakovanju lepše večnosti zatisnili za to časnost svoje trudne oči. Amen.

Tretja zapoved:

Posvečuj praznik!

I.

Predragi v Gospodu! Bog je gospodar vsega ustvarjenega, tudi vseh časov. Zato ima gotovo pravico odbrati in posebno prihraniti nekatere čase zase, za svojo čast. To je Bog storil, ko je človeku zaukazal: Spomni se, da posvečuješ sobotni dan. Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela; sedmi dan pa je sobota Gospoda tvojega Boga; ne delaj nobenega dela ne ti ne tvoj sin ne tvoja hči ne tvoj hlapec ne tvoja dekla ne tvoja živina in ptujec, ki je znotraj tvojih vrat. (2 Moz 20, 8—10.) To je med božjimi zapovedmi tretja, ki se v Katekizmu nakratko glasi: Posvečuj praznik! Pokorno tej zapovedi je izraelsko ljudstvo v Starem Zakonu posvečevalo sobotni dan v spomin na dovršeno stvarjenje sveta, po katerem je Bog počival od svojega dela. V polni oblasti, ki jo ima od Boga, pa je sv. Cerkev v Novem Zakonu namesto sobote, sedmega dne v tednu, zapovedala praznovati v tednu prvi dan, t. j. nedeljo, zato ker je Jezus Kristus na nedeljo od mrtvih vstal in je Sv. Duh na nedeljo prišel nad apostole. Poleg nedelje pa je sv. Cerkev v isti, od Boga ji podeljeni polnomoči določila še nekatere druge dneve v letu za praznike ali dneve Gospodove z namenom, da bi ljudje Bogu tem večkrat in tem iskreneje izkazovali dolžno čast, hvalo in zahvalo. Poglejmo, kako moramo v duhu tretje božje zapovedi obhajati dneve Gospodove in kako se med nami dandanes v tem greši! —

*

Predragi! Že izmlada smo bili poučeni, kako smo dolžni obhajati dneve Gospodove. Opuščati moramo te dni hlapčevska in njim podobna dela ter opravljati dela bogoslužnosti. Oboje je izrečna zapoved božja. Sobota je počitek, posvečen Gospodu, pravi Sv. Pismo. (2 Moz 31, 15.) Počitek — in — posvečen Gospodu: treba je počivati, mirovati od dela — in — posvečevati dan Gospodov s službo božjo. — Pod hlapčevskimi deli razumemo navadno vsa težja telesna dela, kakor so: dela na polju, po tovarnah, rokodelskih delavnicah. Tem podobna so še druga dela, s katerimi si pridobivamo premoženje ali služimo vsakdanji kruh, kakor n. pr. kupčijski in trgovski, tiskarski in drugi posli. Razen teh obojih — dovoljenih le v resnični sili, kadar to zahteva lastna potreba, ljubezen do bližnjega ali čast božja — so ob nedeljah in praznikih, zlasti med službo božjo, prepovedana tudi taka druga opravila, ki se ne zlagajo s svetostjo Gospodovih dni, kakor so n. pr. veliki sejmi, javne dražbe, hrupni lovi, šumne veselice itd. — Strogo, t. j. pod smrtnim grehom zapovedano bogoslužno opravilo ob nedeljah in praznikih pa je udeležba pri daritvi sv. maše. Sv. maša je solnce naše sv. vere in zato tudi središče vsega bogoslužja. Je pač ponavljanje daritve na križu, s katero smo bili odrešeni; zato je najvišja hvala in zahvala, sprava in prošnja večnemu Bogu. Udeleževati se ob Gospodovih dneh daritve sv. maše, mora torej biti prva dolžnost vsakogar, ki res Boga časti. Tako je to veljalo v krščanstvu od vsega začetka. Že v Nauku dvanajsterih apostolov v 1. stoletju je zapisana za kristjane zapoved: Na dan Gospodov se zbirajte, lomite kruh in se zahvaljujte, potem ko ste se izpovedali grehov, da bo vaša daritev čista.[69] — Glede te dolžnosti je pomniti, da moramo biti pri celi sveti maši, ne samo pri kakem delu taiste; potem z namenom, da Boga častimo, se klanjamo svojemu Stvarniku in najvišjemu Gospodu, ne pa iz drugih, zgolj svetnih namenov; in slednjič, da moramo biti navzoči pri presveti daritvi ne samo po telesu, marveč tudi po duhu, t. j. zbrano, spodobno in pobožno. Kar tiče pridige, ni posebne, izrecne zapovedi — pač že zato ne, ker je tako bila pridiga nekdaj in je večinoma tudi še sedaj med sv. mašo. Kristjani prvih časov so na vsak način smatrali za svojo dolžnost poslušati ob nedeljah tudi besedo božjo. Tako piše sv. Justin okrog leta 150.: Ob nedeljah se shajajo vsi prebivalci iz mest in z dežele; potem se bero spisi apostolov in prerokov.[70] Sicer pa že Apostolska dela pripovedujejo o prvih vernikih, da so bili stanovitni v nauku apostolov (Apd 2, 42), t. j. v njega izpolnjevanju pa tudi poslušanju. Vsekako je dolžnost, biti ob nedeljah in praznikih tudi pri pridigi, vsaj relativna, to se pravi: kristjan je tembolj dolžan biti tudi pri pridigi, čimbolj je tega potreben, bodisi da je v krščanskih resnicah in dolžnostih neveden, bodisi da je zakopan v grehe in strasti, iz katerih ga more dvigniti le beseda božja. O vsakem kristjanu pa velja, da je mlačen v veri, če nikoli ali le redkokdaj zaželi evangelijske hrane. Kdor je iz Boga, božje besede posluša, je dejal Jezus Judom: zaradi tega jih vi ne poslušate, ker niste iz Boga. (Jan 8, 47.) — Ne zapoved, pač pa živa želja svete Cerkve je končno, da ob nedeljah in praznikih prejemamo sv. zakramente; da se udeležujemo tudi popoldanske službe božje, da sploh posvečujemo dni Gospodove s pomnoženo molitvijo, s pobožnim berilom, z obiskovanjem bolnikov, z miloščino in drugimi dobrimi deli. —

Tako bi moralo biti. Kako pa je v resnici? V resnici je pa, žal, marsikje in marsikaj drugače. Zapoved nedeljskega počitka, ki se je pri nas do zadnjega časa strogo izpolnjevala, se tuintam žalibog! že tudi prezira. Pojavljajo se slučaji, zlasti v mestu, da grabežljiva lakomnost že tudi ob Gospodovih dneh ne miruje. Nekateri ljudje se pač ne morejo otresti misli, da žive na svetu samo zaradi časnega dobička, zaradi kupov bogastva in posvetnega imetja. Ni jim mar beseda Gospodova: Kaj namreč človeku pomaga, če si ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi. (Mt 16, 26.) Zato delajo po svoji lakomni strasti. Kaj jim je Bog, duša, posmrtnost, nebesa! Računajo rajši z drugimi vrednotami, ki polnijo žepe in blagajne. Žalostni računi lakomnosti, ki ceni visoko to, kar je časnega, in nizko to, kar je večnega! Tako je znal računati Juda Iškariot. Mazilo, ki ga je bila razlila Magdalena Jezusu na noge, mu je bilo vredno 300 denarjev; svojega Boga pa je prodal za 30 srebrnikov... Če se te vrste računi skrunivcem Gospodovega dne vselej prav obnesejo že tukaj na zemlji, ne vem. Mislim, da ne. Bojim se, da se na koncu koncev v tisoč slučajih izpolni beseda Gospodova: Moje sobote so grozno skrunili, zato sem se bil namenil svoj srd v puščavi nad nje izpustiti in jih pokončati. (Ecek 20, 13.) Velikokrat se zgodi nazadnje tako, kakor govori Gospod Bog pri Ageju: Veliko ste sejali, pa ste malo pridelali... Po obilnosti ste gledali, in glej, pomanjkovalo je; v hišo ste nosili, in sem tisto (iz nje) popihnil. Zakaj tako? govori Gospod vojskinih trum. Zato, ker je moja hiša zapuščena — namreč, hiša Gospodova ob Gospodovih dneh — in ste vi hiteli slednji k svoji hiši — to je, ste se namesto za čast božjo brigali ob nedeljah in praznikih za svojo posvetno korist. (Ag 1, 6—9.) Resnično, človek se velikokrat čudi, ko sliši: Ta in ta je obubožal, ono posestvo je propadlo, ta trgovina je v polomu... Kako je mogoče? se vprašujemo. A če bi natančneje zasledovali vzroke, bi prišli nemara tudi do skrunitve Gospodovih dni s prepovedanimi hlapčevskimi deli. Dve poti poznam, po katerih se gotovo obuboža, je dejal sveti župnik arški, Vianney: prisvajati si tuje blago in — ob nedeljah delati.[71] —

Toda bolj žalostno nego z nedeljskim počitkom je z nedeljsko službo božjo. Človek ne bi verjel, da nekaterih ljudi tudi enkrat na teden, tudi le samo enkrat na teden ni spraviti v cerkev k sveti maši. Govorim o takih, ki še hočejo biti kristjani, o drugih sploh ne govorim. Prečudno je, s čim se mnogi izgovarjajo in zagovarjajo. Eni so ob nedeljah zmerom bolni, dasi bolezen ne velja tudi za promenado; drugi ne morejo prenašati tistega slabega vzduha v cerkvi, dasi cele popoldneve in cele večere prenašajo mnogo slabšega po gostilnah in kavarnah; še drugi rajši častijo Boga v prosti naravi, v hribih, na izletih, dasi ga tam navadno prav slabo častijo ... O, kako smo lahkomiselni in nehvaležni! V življenju sv. Terezije berem,. da je videla nekoč v zamaknjenju v cerkvi na oltarju stati božje Dete. Pred oltarjem je klečalo le nekaj malo ljudi. Zveličarjev obraz je kazal žalost. Njegove roke pa so bile razprostrte in odprte in iz njih so se vsipali venomer biseri in dragi kameni v veliki množini. Svetnica je vprašala Jezusa, zakaj je tako žalosten. On ji je odgovoril: Ker ni ljudi, da bi pobirali moje zaklade ... Ah, in tako pozabljamo tudi mi celo ob nedeljah, da se dviga na vseh naših oltarjih križ z Golgote, in po njem tečejo iz ran Odrešenikovih kaplje krvi,

ki so dragocenejše mimo vseh biserov in draguljev sveta! ...[72]

Kako je s pridigo, veste. Po mestih še tisti niso vsi pri pridigi, ki sicer k sv. maši hodijo. H krščanskemu nauku pri popoldanski božji službi prihajajo izvečine samo ženski posli, to je, tisto dobro ljudstvo, ki ima tudi na Gospodove dni le par ur prostih, a te Bogu daruje. In vendar, kdo je večkrat poučenja v veri bolj potreben — služkinja ali njen gospodar, njena gospodinja? ... Drugega sveta je malo po cerkvah ob prazniških popoldnevih. Drugi svet, zlasti mladina, mora pač drugam ... Kam? To nedeljo vsi sèm! ta praznik vsi tja! Tako se glase številni javni oklici. Vsi sèm! vsi tja! — a vsi mimo cerkve, mimo popoldanske službe božje ... Ali je to dobro? Ali je to res dobro? Čemu pojo nedeljski zvonovi svojo gorko pesem? ...

Toda Bog, da bi ne bilo hujšega! Koliko pa je hudobije Gospodove dni namesto bogoljubnih del, ki jih Cerkev želi! Koliko je greha namesto dobrih spovedi; koliko prijateljstva s satanom namesto združevanja z Jezusom; koliko sovražnosti namesto del ljubezni do bližnjega; koliko zapeljevanja namesto dobrih zgledov; koliko razuzdanih zabav namesto tihe, svete zbranosti; koliko pijanosti namesto zatajevanja; koliko kletve namesto molitve! Praznik Gospodov je pogosto najhujši delavnik hudobnega duha. Hudobni duh ravna med kristjani, kakor je ravnal z Judi Apolonij, vojskovodja trinoškega Antioha, kralja sirskega. Le-ta je s svojimi dvaindvajsetimi tisoči vojakov cel teden mirno čakal v Jeruzalemu, na soboto pa je vstal in začel moriti vse od kraja... Tako hudobni duh pusti ljudi cel teden več ali manj v miru, v nedeljo pa udari mednje z vsemi svojimi peklenskimi izkušnjavami... In svet se mu vdaja, vdaja — in skruni dni Gospodove.[73] O, kako naj bo Gospod z nami vse dni našega življenja, če ne moremo biti mi ž njim en sam dan njegovega tedna! —

*

Predragi! Izprašajmo si vest, kako smo doslej posvečevali nedelje in praznike! Če je bilo kdaj kaj napačnega, obžalujmo! Za naprej pa vedimo: Če hočemo jeze in prekletstva božjega, le onečaščujmo njegove praznike. Bog je gorečnik, svoje časti ne bo dal drugemu. (Iz 42, 8.) Če pa hočemo blagoslova in milosti, spoštujmo in posvečujmo dni Gospodove. Zakaj tako govori Gospod izraelskemu ljudstvu in vsakomur izmed nas: Če imenuješ soboto (to je za nas nedelja) zaželjen in Gospodu posvečen častitljiv dan in jo posvečuješ..., tedaj se boš veselil Gospoda in povišal te bom nad vse višave na zemlji in živil te bom z dediščino Jakoba, očeta tvojega. (Iz 58, 13—14.) Ta dediščina pa je: od rose neba in rodovitnosti zemlje. (1 Moz 27, 28.) Amen.

II.

Predragi v Gospodu! Dandanes ne živimo več v časih, ko bi svetna oblast kaznovala skrunivce nedelj s pregnanstvom — kakor se je to dogajalo pod cesarjema Gracijanom in Teodozijem Velikim; ali, ko bi morali trpeti velike denarne kazni oni, ki bi se bili udeležili ob nedeljah glasnega shoda, prireditve, zabave — kakor je to bilo pod Karlom Velikim; ali, ko bi bili sami ponižani v hlapce tisti gospodarji, ki bi svoje posle silili k delu dni Gospodove — kakor je to velevala postava pod Inom, kraljem v Sussexu na Angleškem; ali, ko bi vse tiste na plešo ostrigli in obrili, ki bi bili zamudili nedeljsko sv. mašo in pridigo — kakor so to delali svojčas na Ogrskem...[74] Ne, v takih časih več ne živimo. Toda nič zato! Tisti Bog, ki je dal tretjo zapoved, je še nad nami in njegovo maščevanje bo skrunivce nedelj in praznikov čisto gotovo dohitelo, če ne na tem, pa na onem svetu. Sicer pa postojte in povejte: Ali ni kazni dovolj, če s skrunitvijo nedelj in praznikov nujno gineta v ljudeh vera in nravnost in se tako izpodkopava sreča posameznikov in človeške družbe? Le pomislimo namreč, če se to res ne godi!

Predragi! Z neposvečevanjem, s skrunitvijo nedelj in praznikov mora giniti s svetá vera. To so dobro vedeli prvi preganjavci nauka Kristusovega, ki njega spoznavavcev velikokrat niso vprašali, če so kristjani, pač pa, če posvečujejo nedeljo. To dobro vedo tudi današnji trinogi na Ruskem, ki so, podobno kakor svojčas voditelji francoske revolucije, odpravili nedeljo in praznike zato, da bi iz src vernikov izrvali vso vero. In zares! Če naj imamo vero, moramo biti predvsem v veri, njenih resnicah, njenem razodetju prav poučeni. Kdo pa nam ta pouk bolje nudi nego sveta Cerkev z nedeljami in prazniki cerkvenega leta? Že sveti časi sami po sebi, zlasti pa še njim primerne nedeljske in prazniške pridige ter krščanski nauki nam stavijo pred oči vse, kar nam je iz vere vedeti treba: Boga Očeta, Stvarnika in Ohranjevavca nebes in zemlje; Jezusa Kristusa, Sina njegovega edinega, Gospoda našega, njegovo čudovito življenje, odrešilno trpljenje in smrt, ves njegov božji nauk; Sv. Duha Posvečevavca; njegove zakramente in milosti; sv. katoliško Cerkev, nevesto Kristusovo in mater našo, bogato vseh zakladov Kristusovega zasluženja... Naš izvor od Boga, naš namen za Boga, vse zgodbe našega padca in vstajenja, vse zahteve bogovdanega, pravičnega življenja, vsi pogoji zveličanja — vse se nam zopet in zopet razodeva z nedeljami in prazniki, če jih verno posvečujemo. Če pa ne, če njihovih skrivnosti ne doživljamo, če službo božjo dni Gospodove zanemarjamo, če pridigo, krščanski nauk, pobožno berilo ob teh dneh preziramo — ali nam ne bo nujno izginilo iz spomina še tisto malo verskega znanja, kar smo ga morda odnesli iz šolskih klopi? O, čisto gotovo, in vsakdanja izkušnja uči: Ljudje, ki ne posvečujejo nedelj in praznikov, ki ne hodijo v cerkev, ne poslušajo božje besede, so globoko nevedni v verskih stvareh — tako nevedni, da večkrat na smrtni postelji ne vedo, kaj jim je storiti za spravo z Bogom, in da celo s preprostim očenašem ne znajo več svojega duha povzdigniti k Bogu. — A ne dovolj! Vera ni samo stvar znanja in razuma, vsebolj je stvar volje in dejanja. Treba je, da človek Boga in njegov nauk dejansko spoznava, da Boga hvali, moli, časti, se mu zahvaljuje, ga ponižno dobrot prosi. Vse to naj delamo zlasti ob nedeljah in praznikih. A če nedelj in praznikov ne posvečujemo? Če te dni ne odložimo svojih časnih poslov, ne otresemo s svojih nog in src prahu zemeljskih skrbi, če ne hitimo praznično oblečeni v hišo božjo, da tam kleče in do zemlje sklonjeni molimo k svojemu Stvarniku, Bogu v svetem veselju hvalne pesmi prepevamo, svojo zavezo ž njim in ljubezen do njega obnavljamo — kakšno bo potem naše dejansko razmerje do Boga, kakšna praktična vera naša? Ali ne bo zmerom bolj mlačna in mrzla, topa in mrtva? Ob delavnikih nič božjega, ob nedeljah nič božjega — ali nam ne bo nazadnje Bog čisto izginil izpred oči in izpred duše? O žalibog! da se tako dogaja. In če se — kar je takisto neobhodna in živa potreba —, če se luči vere ne priliva olje milosti, ki teče zlasti v presveti daritvi in v sv. zakramentih — kako ne bo ugašala v srcu vera? kako ne zamrla sčasoma nje poslednja iskra? A kdaj pač zaliva z milostjo svojo dušo tisti, ki nedelj in praznikov ne posvečuje? Nikoli! Če nedeljske dni ne — delavne še manj, o tem ni nobenega dvoma. Ne, predragi! kdor nedelj in praznikov ne spoštuje, marveč dni Gospodove skruni in onečaščuje, ta čisto gotovo koplje grob svoji veri! —

Pa tudi svoji nravnosti —. Nravnost človekova, njegova resnična dobrota, krepostnost, ni ne v njegovi telesni moči ne v bogastvu ne v učenosti in imenitnosti. Orjak po telesu je lahko nravni slabič, suženj svojih strasti. Najbogatejši milijonar je lahko hudobnejši, podlejši nego zločinec, ki je zavrženost njegova spremljevavka in ječa njegov dom. In učenost, imenitnost — ali ne vemo, kam velikokrat zavedeta ljudi? Najprej na vrtoglave višine napredka, odtam pa jih strmoglavita v brezdno brezboštva in hudobije. Če naj bo človek nravno dober, če naj tak ostane v vseh razmerah in okoliščinah življenja, je treba, da ima in ohrani tenko vest, veliko ljubezen do čednosti in odločno, močno voljo, s katero se ustavlja hudemu in vrši dobro. Vse to mu moreta dati samo neprestana misel in zaupanje na Boga, ki je prvi in zadnji vzrok vse nravnosti; ki to, kar od nas zahteva,

tudi s svojo močjo podpira; ki je vsevidni in vsevedni Sodnik človeških dejanj, kateri vse dobro plačuje in hudo kaznuje. Kje pa bo človek to misel in zveličansko zaupanje na Boga zmerom iznova osveževal, kako se bo zmerom iznova zavedal vseh nadnaravnih nagibov, zaradi katerih bo sovražil greh in ljubil dejanja čednosti, če bo leto in dan ter eno leto za drugim zanemarjal nedelje in praznike, skrunil njihov počitek, opuščal vso službo božjo ter ob nedeljah in praznikih prav kakor ob delavnikih živel ves zakopan v samo časno, zemeljsko dejanje in nehanje? Kako bo človekov duh razvijal svoje misli in želje k nebeškim dobrinam, če njegova noga nič več ne prestopi praga hiše božje? Kje bo dobival slabi človek moči in poguma in vztrajnosti za boje in izkušnjave, če ob nedeljah v delu ali v zabavi pozablja na molitev, če se več ne približuje studencu milosti, se nikoli ne pokrepča s kruhom močnih? Le kako bo tak človek še krščansko-nraven, nadnaravno dober, kreposten? Ali ne bo od dne do dne bolj padal v zemeljskost, čutnost, grešnost? Ali ne bo postal kmalu suženj tega, kar je časno in minljivo, če je izgubil ves zmisel za to, kar je večno in stalno? Ah, koliko nešteto kristjanov bi nam to lahko potrdilo s svojo izkušnjo! Začeli so propadati od dne do dne bolj; celo naravna plemenitost je jela giniti iz njihovih src; čedalje huje pa se je uveljavljala v duši grešna strast; čedalje silovitejša je postajala; nazadnje so jeli obupavati, da bi mogli biti dobri... In vse to je tako prišlo, ker so bili zavrgli nedeljski blagoslov, ker so dan Gospodov izbrisali iz svojega življenskega programa. Nič niso hoteli več vedeti o pokorščini do tretje božje zapovedi, o posvečenem nedeljskem počitku, o službi božji. Zato jih je Bog prepustil izpačenosti njihovih src in vsi moralni revščini.[75] —

*

Tako, moji častiti poslušavci, nedvomno gineta z neposvečevanjem Gospodovih dni vera in nravnost. Pomanjkanje vere in nravnosti pa ni v srečo ne posameznemu človeku ne človeški družbi. O tem ni treba mnogo govoriti. Ljudje velikani, svetovnega slovesa, so, okrnivši ali docela izgubivši vero in krenivši na nenravne poti, v srčni zapuščenosti in praznoti, v nemiru in strahu obupali nad svetom, nad življenjem, nad seboj samimi. In človeška družba? Vera in morala, je dejal veliki državnik Washington, sta neobhodno potrebni opori družbe. Ni pravi mož domovine, kdor izpodkopuje ta dva mogočna stebra človeštva...[76] Zato pa tudi ni pravi človek ne zase ne za človeško družbo, kdor skruni nedeljski počitek, prazniško svetost, ker s tem izpodkopuje v sebi in v družbi vero in nravnost, velika činitelja časne in večne sreče človeške. Amen.

Opombe.

(Literatura.)

[1] Prim. Franz Brors, Kleine Bausteine zum großen Werk. Rottenburg a. N. 1926. Bader'sche Buchhandlung. Vorwort, str. VI.

[2] Prim. Dr. Konst. Holl, Wahn u. Wahrheit. Freiburg i. Br. 1909. Herder. Str. 220—221.

[3] Prim P. Petrus Roh, S. J., Vorträge. Dritte Folge. Ravensburg. 1905. Fr. Alber. Str. 67.

[4] Prim. Fr. X. Wetzel, Phrasen. Ravensburg. Dorn'sche Verlags-Buchhandlung. Str. 69.

[5] Prim. Bernhard Duhr, S. J., Der Dekalog die Grundlage der Kultur. Freiburg i. B. 1919. Herder. Str. 4.

[6] Prim. Veliki katekizem. V Ljubljani 1913. Knezoškofijstvo ljubljansko. Vpr. 349—351.

[7] Prim. Dr. Gregor Pečjak, Kat. veronauk. II knjiga. V Ljubljani 1909. Katol. bukvarna. Str. 181.

[8] Pečjak, o. c., str. 182.

[9] Prim. Veliki katekizem, vpr. 254—256.

[10] Prim. Edmund Jehle, Katechesen f. d. Oberstufe. II. Teil. Sittenlehre. Freiburg i. B. 1928. Herder. Str. 25—26.

[11] Dr. Gregor Pečjak, Katoliška etika. V Ljubljani 1911. Katoliška bukvarna. Str. 78.

[12] Prim. Duhr, o. c., str. 29.

[13] Veliki katekizem, vpr. 352.

[14] Prim. Razlaganje keršanskega katoliškega nauka, kterega je spisal po drugih spisih duhoven Ljubljanske škofije. V Celovcu. Natisnila Jan. & Fried. Leon. I., str. 117.

[15] Veliki katekizem, vpr. 356.

[16] Prim. A. Veternik, Razlaga Vel. katekizma. I. V Ljubljani 1901. Katol. bukvarna. Str. 167.

[17] Prim. C. M. Wermelskirchen, Katechetische Predigten. I. Bd. 6./7. Aufl. Limburg a. L. 1911. Gebr. Steffen. Str. 85—87.

[18] Prim. Veliki katekizem, vpr. 357.

[19] Prim. Veliki katekizem, vpr. 358.

[20] Prim. P. Secondo Franco, Risposte popolari alle Obiezioni più comuni contro la Religione. Vol. I. 6. Ed. Modena 1878. Tipog. pontificia dell' Immac. Concezione. Str. 76 in 96.

[21] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 87—88

[22] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 89.

[23] Glej: Brez vere. Devet govorov o neveri. V Ljubljani 1921. Prodajalna K. T. D. H. Ničman. Str. 71—76.

[24] Prim. W. Wilmers, I. Bd., 7. Aufl. Münster i. W. 1909. Aschendorff'sche Buchhandlung. Str. 319, pod črto 2

[25] Prim. P. Bernhard Maria Dr. Lierheimer. O. S. B., Die zehn Gebote Gottes. I Bd., 3. Aufl. Regensburg 1896. Nationale Verlagsanstalt (früher G. G. Manz). Str. 168.

[26] Glej: Veliki katekizem, vpr. 360—362.

[27] Prim. A. Veternik, o. c., str. 173.

[28] Prim. P. Paolo Segneri, Il cristiano instruito nella sua legge. Torino 1881. Giac. Marietti. P. I. Ragg. IV. n. 23. Str. 48.

[29] Vel. katekizem, vpr. 363.

[30] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 108.

[31] Prim. W. Wilmers, Geschichte der Religion. I. Bd. 6. Aufl. Münster i. W. 1891. Aschendorff. Str. 380.

[32] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 109 nsl.

[33] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 116 nsl.

[34] Vel. katekizem, vpr. 370.

[35] Prim. Veternik, o. c., str. 188—189.

[36] Wermelskirchen, o. c., str. 136.

[37] Prim. Vel. katekizem, vpr. 366.

[38] Prim. Vel. katekizem, vpr. 371.

[39] Prim. Katekizem, vpr. 367.

[40] Prim. Katekizem, vpr. 368.

[41] Prim. Pečjak, Etika, str. 102.

[42] Prim. Vel. katekizem, vpr. 369.

[43] Prim. Veternik, o. c., str. 187.

[44] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 122 nsl.

[45] Prim. Božji dnevi. Šestintrideset govorov za življenje s Cerkvijo. V Ljubljani 1926. Prodajalna K. T. D. H. Ničman. Str. 27 nsl.

[46] Glej: Wermelskirchen, o. c., str. 142.

[47] Prim. Vel. katekizem, vpr. 374.

[48] Vel. katekizem, vpr. 377.

[49] Vel. katekizem, vpr. 375.

[50] Dr. Fr. Ušeničnik, Pastoralno bogoslovje. Drugi zvezek. V Ljubljani 1920. Jugoslov. knjigarna. Str. 331—332.

[51] Prim. Vel. katekizem, vpr. 380.

[52] Prim. Vel. katekizem, vpr. 381.

[53] Glej: Veternik, o. c., str. 207.

[54] Vel. katekizem, vpr. 384.

[55] Prim. Vel. katekizem, vpr. 385.

[56] Vel. katekizem, vpr. 386.

[57] Prim. A. Hubert Bamberg, Der kathol. Katechismus in Predigten erklärt. II. Bd. 2. Aufl. Paderborn 1907. Schöningh. Str. 93—94.

[58] Veternik, o. c., str. 27.

[59] Prim. Segneri, Il cristiano. P. I. Ragg. VIII. n. 7 nsl. passim.

[60] Prim. David Mark, Exhorten f. d. studierende Jugend. II. Bd. 2. Aufl. Brixen 1897. A. Weger's Buchhandlung. Str. 231.

[61] Vel. katekizem, vpr. 388.

[62] Prim. Pečjak, Etika, str. 98—99.

[63] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 175.

[64] Veliki katekizem, vpr. 391.

[65] Prim. Razlaganje keršanskega katol. nauka, str. 270.

[66] Prim. Pečjak, o. c., str. 97—98.

[67] Prim. Razlaganje . . ., str. 271.

[68] Veliki katekizem, vpr. 392—393.

[69] Prim. Rauschen, Sittenlehre. Bonn 1910. Hanstein. Str. 63.

[70] Rauschen, o. c.

[71] Prim. Fr. X. Wetzel, Der praktische Katholik. Ravensburg. Dorn. Str. 67.

[72] Prim. J. Klug, Ein Sonntagsbuch II., str. 299.

[73] Prim. Fr. Spirago, Kathol. Volkskatechismus, 3. Aufl. Trautenau 1896. II. Str. 63.

[74] Wetzel, Der praktische Katholik, str. 64.

[75] Prim. P. Matth. Bremscheid, Der christliche Mann in seinem Glauben u. Leben. 3. Aufl. Mainz 1901. Fr. Kirchheim. Str. 126 nsl.

[76] Prim. Brez vere, str. 9.

V isti založbi je izšlo istega avtorja:

Brez vere. Devet govorov o neveri. (Broš. 6 Din, polplatno 18 Din, platno 30 Din.)

Za resnico. Osemnajst obrambnih govorov. (10 Din, 20 Din, 35 Din.)

O dveh grehih. Trinajst govorov za moralo. (12 Din, 22 Din, 40 Din.)

Začetek in Konec. Petnajst govorov o Življenju našega življenja. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Velika skrivnost. Sedemnajst govorov o zakonu. (18 Din, 28 Din, 45 Din.)

O ljubezni. Dvanajst samaritanskih govorov. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Kam greš? Sedem govorov o božjih klicih. (10 Din, 20 Din, 33 Din.)

Vstajenje duše. Petindvajset govorov za prerod. (28 Din, 38 Din, 45 Din.)

Mesto na gori. Štirinajst govorov o Cerkvi. (18 Din, 28 Din, 40 Din.)

Zgodbe o človeku. Dvajset govorov za smer življenja. (28 Din, 38 Din, 50 Din.)

Žena s Solncem. Štirinajst govorov o Mariji. (18 Din, 38 Din, 40 Din.)

Božji dnevi. Šestintrideset govorov za življenje s Cerkvijo. (42 Din, 54 Din, 66 Din.)

Večna knjiga. Deset govorov o Sv. Pismu. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Memento homo. Petnajst govorov o molitvi, delu in misli na smrt. (22 Din, 32 Din, 40 Din.)

Studenci žive vode. Štiriindvajset govorov o svetih zakramentih. (32 Din, 42 Din, 52 Din.)

Odrešenje. Sedem govorov o Jezusovem trpljenju. (12 Din, 22 Din, 32 Din.)

Jagnje božje. Dvanajst govorov o daritvi sv. maše. (18 Din, 28 Din, 40 Din.)

Kralj vekov. Trinajst govorov o Bogu. (20 Din, 30 Din, 42 Din.)

N. B. Kdor naroči pri založnici, Prodajalni K. T. D. H. Ničmanovi v Ljubljani (Kopitarjeva ulica 2), več knjižic skupaj, dobi v cenah 10% popusta.